

SKUPAJ

50 let

**DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE
LJUBLJANA**

1971–2021

LJUBLJANA, 2022

OB 50–LETNICI DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

***Posvečeno vsem civilnim invalidom vojn in vsem, ki so v 50 letih kakorkoli
pripomogli k uspešnem delovanju društva, in v opomin, da se vojne nikoli več
ne ponovijo.***

*»Vrnite se, ptice, temu domu vrnite vonj po obljudenem in vanj prinesite
s toploto juga oljko miru ...« (Tone Pavček)*

Ljubljana, 2022

Naslov: Skupaj 50 let

Avtorji: Kapš Petra, Šalehar Andrej, Brežan Marko

Urednika: Kapš Petra, Šalehar Andrej

Oblikovanje: Kapš Petra

Uredniški odbor: Brežan Marko, Jereb Janez, Kapš Petra, Šalehar Andrej, Zadnikar A. Angela

Lektoriranje: Ferenčak Mateja

Fotografije: arhiv Društva

Izdajatelj in založnik:

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana (Društvo CIVS Ljubljana), Trg prekomorskih brigad 1, Ljubljana

Dostopno: <http://www.dcivs-drustvo.si/>

Elektronska izdaja

Ljubljana, 2022

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI](http://www.cobiss.si/)-ID [108907779](https://www.cobiss.si/urn:nbn:si:zb:1-108907779)

ISBN 978-961-95769-1-5 (PDF)

VSEBINA:

1 ZBORNIKU NA POT	5
2 IZVLEČEK	7
3 UVOD	8
4 CIVILNI INVALIDI VOJNE	9
4.1 Kako smo se poškodovali – nekaj pričevanj	9
4.2 Kaj smo civilni invalidi vojn?	10
4.3 Statistika	12
4.3.1. Starost CIV ob poškodbi	12
4.3.2. Starost ob poškodbi in skupina invalidnosti	13
4.3.3 Stopnja izobrazbe CIV	14
5 USTANOVITEV IN RAZVOJ DRUŠTVA	16
6 ZASLUŽNI ZA USTANOVITEV DRUŠTVA	23
7 ZAKONSKA UREDITEV VARSTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN V SLOVENIJI	27
7.1 PRVA ZAKONSKA ZAŠČITA - 31. 12. 1917	27
7.2 MED PRVO IN DO KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE	28
7.3 OD LETA 1945 DO LETA 1968	28
7.4. PRVA ZAKONSKA ZAŠČITA CIV PO DRUGI SVETOVNI VOJNI (1968) IN ZAKONI DO LETA 1995	30
7.5 ZAKON O VOJNIH INVALIDIH OD LETA 1996 DO DANES	34
7.6 O ODMERI INVALIDNIN PO POSAMEZNIH SKUPINAH INVALIDNOSTI	36
8 ORGANIZIRANOST DRUŠTVA DANES	40
9 SOCIALNO VARSTVENI PROGRAM DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA	48
9.1 STATUSNO-PRAVNA DEJAVNOST	49
9.2 POSEBNI SOCIALNI PROGRAMI	49
9.2.1 OHRANJEVANJE ZDRAVJA	49
9.2.2 PREPREČEVANJE IN BLAŽENJE POSLEDIC INVALIDNOSTI	55
9.2.3 ŠPORT IN REKREACIJA	62
9.2.4 INTEGRACIJA CIV V KULTURNEM IN DRUŽBENEM ŽIVLJENJU	71
10 FINANCIRANJE DRUŠTVA	82
11 NAGRADE ZAHVALE IN PRIZNANJA	83
12 OBELEŽITEV VISOKIH JUBILEJEV DRUŠTVA	85
13 LITERATURA IN VIRI	86

1 ZBORNIKU NA POT

Živeti v miru in svobodi!

Mir je ena izmed največjih vrednot v naši družbi. V Ljubljani, mestu heroj, se še posebej dobro zavedamo, kaj pomeni borba za svobodo, za mir. Globoko spoštujemo naše prednike, ki so z tovarštvom, pogumom in predanostjo domovini leta 1945 izbojevali svobodo. Ljubljana je bila tri leta obkrožena z žično ograjo in tako grobo ločena od zunanjega sveta. A to

meščank in meščanov ni strlo, zbudilo je njihov uporniški duh in izjemno voljo, s katero so izbojevali svoj boj z okupatorjem.

Vsaka vojna terja žrtve, in prav vsaka izmed njih je nepotrebna. Še posebej, če gre za civiliste, ki posledice teh dejanj nosijo vse življenje.

Žal druga svetovna vojna ni bila edina vojna, ki nas je doletela v bližnji preteklosti. Negotovi časi so se ponovili v začetku '90 let prejšnjega stoletja, ko smo znova morali stopiti skupaj in braniti naše mesto in državo.

V Ljubljani na podlagi spoštovanja naše herojske zgodovine gradimo strpno, solidarno in tovariško mesto, v katerem posebno pozornost namenjamo najranljivejšim. Med njimi imajo posebno mesto tudi civilni invalidi vojn, ki so s svojimi dejanji pripomogli, da danes živimo v svobodnem in odprtem mestu.

Spoštovane članice in spoštovani člani Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, izrekam vam iskrene čestitke ob 50. obletnici delovanja vašega društva, pri tem pa dodajam željo, naj se vojne nikjer in nikoli več ne ponovijo. Vsi skupaj smo zavezani miru in ustvarjanju družbe, v kateri spoštujemo prav vsakogar in varujemo ranljive skupine ljudi.

V Ljubljani različni živimo skupaj v medsebojnem spoštovanju in se zavedamo, da lahko le tako gradimo mesto prihodnosti, v katerem bo prav vsak izmed nas lahko živel zares svobodno življenje brez kakršnih koli omejitev.

Smrt vsem fašizmom in nacizmom, svoboda vsem narodom!

*Zoran Janković,
župan Mestne občine Ljubljana*

KAJ JE NAJVEČJA ŽELJA STARŠEV OB PRIČAKOVANJU NOVOROJENCA?

Prva želja vsakega bodočega starša je, da se bo otrok rodil zdrav – ko je temu zadoščeno pa, da bo odrastel v zdravo, sposobno in ustvarjalno osebnost.

Žal mnogokrat težko dojemljivi zakoni narave doprinesejo, da ima oseba prirojena prikrajšanja, različen obseg zmanjšanih zmožnosti doživljenjsko. Starši so v takih primerih najprej zelo prizadeti in se sprašujejo: »Zakaj se je to moralo zgoditi ravno meni, nam?« Sčasoma pa tako starši kot sama oseba s prikrajšanji to stanje sprejmejo in si rečejo: »Zoper naravo ne moremo nič.«

Sedaj pa si pogledajmo, kaj hudega stori človek človeku z opravičevanjem, da mora to storiti v imenu in v korist določene družbe – organizirane skupine ljudi. V mislih imam stalno izkoriščanje najsodobnejših znanstvenih spoznanj in izkoriščanje veliko materialnih sredstev za izdelovanje vedno učinkovitejših sredstev za pohabljanje in ubijanje ljudi. Nadalje, preračunljivo izzivanje konfliktov med različnimi organiziranimi skupinami ljudi, kar pripelje do vojnih spopadov in nepopisnega trpljenja velikega števila ljudi, predvsem civilnega prebivalstva.

Tri vojne: 1. in 2. svetovna vojna ter slovenska osamosvojitvena vojna so civilnemu prebivalstvu na slovenskih tleh prinesle, povzročile zelo veliko trpljenja; poleg splošnega pomanjkanja, ustrahovanja, preganjanja je bilo ogromno mrtvih in poškodovanih ljudi. Posebej moramo izpostaviti nevarnost, ki jo ves čas in še sedaj predstavljajo izgubljena, odvržena neeksplozirana eksplozijska ubojna vojaška sredstva. Največkrat ta ubojna sredstva eksplodirajo v rokah nezaščitenih in nič hudega slutečih otrok! Posledice tako hude agresije na mlado osebnost so nepopisne in seveda doživljenjske, seveda, kadar preživi!

Zopet se vprašamo: »Kdo je to povzročil, kdo je za to kriv in odgovoren?« Ne najdemo za tem narave, na katero težko ali sploh ne moremo vplivati. Najdemo pa konkretne osebe in organizacije z imeni in popolno identiteto. Zopet se vprašamo: »Kaj pa lahko storimo?« Naj rečemo: »Pustimo, saj niso vedeli, kaj delajo?« Ob tem nam je vsem jasno, da so popolnoma vedeli, kaj delajo, in so to s polno zavestjo z vso silo in polno močjo tudi hoteli.

Zopet se ozrem po sodobnem svetu in aktualnih dogodkih; se zamislim, zmajem z glavo in se vprašam: »Kje tiči vzrok, da se človeštvo tako počasi uči iz zgodovinskih izkušenj ter zakaj ne moremo najti načinov za brzdanje prevelikega pohlepa in prevelike oblastiželjne oblasti posameznikov in določenih organiziranih skupin?«

Mag. Adolf Videnšek,
predsednik ZDCIVS

2 IZVLEČEK

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana je bilo ustanovljeno 22. 10. 1971. Iniciativni odbor je vodil g. Ivan Povše. Zaslužni za ustanovitev društva so: Marovt Janez, Intihar Edvard (izvoljen za prvega predsednika društva), Jereb Janez, Povše Ivan, Mausar Bogo, Šterk Peter, Tone Tomc in drugi. V Zborniku ob 50-letnici društva je na začetku predstavitev Kdo smo civilni invalidi vojn, kdaj smo se poškodovali (večina kot otroci), ocene invalidnosti po zakonskih skupinah invalidnosti in izobrazba, ki je na splošno nižja. V poglavju **Zakonska ureditev varstva civilnih invalidov vojn v Sloveniji** je opisana zakonsko določena skrb za civilne vojne poškodovance od leta 1917, ko je bil sprejet prvi zakon, do leta 1993, ko smo bili civilni invalidi vojn zakonsko izenačeni z vojnimi invalidi. Po drugi svetovni vojni od leta 1945 do leta 1968 civilni invalidi vojn nismo bili zakonsko zaščiteni. Konec leta 2020 je v Društvu CIVS Ljubljana včlanjenih še 177 civilnih invalidov vojn in njihova povprečna starost znaša 80,1 let. V vseh svojih dejavnostih smo usmerjeni k odgovarjajočim rešitvam invalidskega varstva civilnih invalidov vojn v Evropski Uniji tako v smislu naporov za prilagajanje veljavne zakonodaje, kakor tudi teoretskih strokovnih usmeritev, ki zadevajo rehabilitacijo, zaposlovanje, tehnične pripomočke, človekove pravice in druge dejavnike, ki tvorijo življenje civilnih invalidov vojn v Sloveniji.

Ključne besede: civilni invalidi vojn, društvo, ustanovitev, zakonsko varstvo, starost, področja delovanja društva.

Abstract

Together 50 years

Association of civilian War invalids of Slovenia - Ljubljana was founded on 22. 10. 1971. The initiative committee was led by Mr. Ivan Povše. Establishers of the association: Marovt Janez, Intihar Edvard (elected first president of the Association), Jereb Janez, Povše Ivan, Mausar Bogo, Šterk Peter, Tone Tomc and others. The Anthology on the 50th anniversary – Together 50 years began with description of who we are (civilian war invalids), when we were injured (most as children), disability assessments, education of civilian war invalids, which is generally lower. In the chapter Regulation of the protection of civilian war invalids is describe statutory care for civilian war invalids from 1917, when the first law was passed until 1993. After World War II from 1945 to 1968, civilian war invalids were not legally protected. At the end of 2020, 177 civilian war invalids are enrolled in the CIVS Ljubljana Association and their average age is 80.1 years. In all our activities, we are focused on the corresponding solutions to the protection of civilian war invalids in the European Union, both in terms of efforts to adapt existing legislation as well as theoretical professional guidelines concerning rehabilitation, employment, technical aids, human rights and other factors that make up the lives of civilian war invalids in Slovenia.

Key words: civilian war invalids, association, establishment, legal protection, activities, age of civilian war invalids.

3 UVOD

Spoštovane in spoštovani! Natanko pred 50. leti so imeli občani 16 občin bivšega ljubljanskega okraja, katerih invalidnost je bila posledica vojnega nasilja in poškodb z vojaškim materialom, ustanovni občni zbor društva. 50 let. Kaj to pomeni? Pol stoletja organiziranega delovanja, usmerjenega k rešitvam invalidskega varstva civilnih invalidov vojn tako v smislu naporov za prilagajanje veljavne zakonodaje kot tudi strokovnih usmeritev, ki zadevajo rehabilitacijo, zaposlovanje, tehnične pripomočke, človekove pravice in druge dejavnike, ki tvorijo življenje civilnih invalidov vojn v Sloveniji.

Vseh 50 let so bila osnovna izhodišča, ki jim društvo sledi, prizadevanja za enakovrednost in enakopravnost slovenskih civilnih invalidov vojn na vseh področjih v družbi.

Minilo je več kot 50 let, odkar so v Beogradu na pobudo slepih civilnih žrtev vojne ustanovili Zvezo civilnih žrtev vojne. Pol leta kasneje pa je bila v Ljubljani že formirana Republiška zveza civilnih žrtev vojne. Kmalu pa so se pričele ustanavljati osnovne organizacije civilnih žrtev vojne po vsej Sloveniji, med drugim tudi v Ljubljani. 22. oktobra 1971 je bila ustanovljena Zveza civilnih žrtev vojne – Osnovna organizacija Ljubljana, ki se je 22. decembra 1973 preimenovala v Medobčinsko društvo civilnih invalidov vojne, nato v Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana. Društvo je zaživelo in je še danes najaktivnejše društvo civilnih invalidov vojn v RS.

Ustanovitev zveze in nato društva je imelo za nas, civilne invalide, izreden pomen. Ker do takrat nismo imeli svoje organizacije, so naši problemi ostali nerešeni. Takšno stanje je spodbudilo nekatere žrtve, da so zahtevale zakonsko ureditev njihovega vprašanja, kar jim je za vse nas, civilne invalide vojn, tudi uspelo.

Danes mineva 50 let, pol stoletja prizadevanj, truda mnogih civilnih invalidov vojn, njihovih svojcev, prostovoljcev, usmerjenih k reševanju težav, s katerimi se srečujemo civilni invalidi vojn. Bodisi na področju zakonodaje ali na področju konkretne pomoči civilnim invalidom vojn oz. na področju izvajanja socialnih programov. Vsem skupaj bi se ob visokem jubileju zahvalila, saj smo le z njihovo oz. vašo pomočjo ohranili društvo živo in dejavno.

Pet desetletij delovanja, ki ima za nas civilne invalide vojn pomenljivo in vsebinsko zelo bogato vrednost, si zasluži, da mu vsi, ki smo kakorkoli pomagali pri delovanju, izvajanju socialnih programov, prijatelji in svojci izrečemo: »Vse najboljše!«

**Angela A. Zadnikar,
predsednica društva**

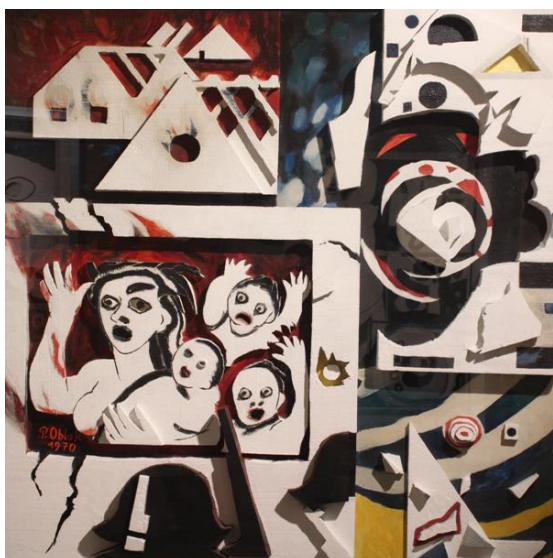
4 CIVILNI INVALIDI VOJNE**4.1 Kako smo se poškodovali – nekaj pričevanj**

» Našel sem detonator na seniku. Po njem sem udaril s kladivom. Ta je eksplodiral in mi poškodoval desno oko, desno roko in desno nogo. Imel sem 9 let.«

»Bila sem žrtev fašističnega nasilja. Mati je bila v taborišču. Zaradi posledic pomanjkanja in nekvalitetne hrane matere med nosečnostjo sem že po rojstvu izgubila vid.«

»Star sem bil 9 let. Kot otrok sem raziskoval letališke bunkerje. Našel sem detonator. Nisem vedel, da je nevarno. Na cerkvenem pragu sem tolkel po njem. Takrat je razneslo. Imam 97% izgubo vida in še danes številne drobce detonatorja po telesu.«

»Imela sem 5 let. Leta 43 sem zbolela na pljučih, ker zdravljenje zaradi vojaških razmer ni bilo možno, se mi je bolezen razširila na oči. V 1 letu sem popolnoma oslepela.«

Avtor slike: akademski slikar Polde Oblak, pokojni član Društva, civilni invalid vojne, 1931–2020.

»Med bitko na območju Kavč so v našo hišo prinesli dva ranjena partizana. Med prenosom se je enemu ranjencu sprožila brzostrelka in me ranila v desno nogo. Metek mi je prebil golen in se zaril v zid.«

»Imela sem 3 leta, pogosto smo bežali pred sovražniki. Večkrat smo bili izpostavljeni lakoti in mrazu. Zbolela sem za pljučnico. Zdravljenje takrat ni bilo možno. Izgubila sem vid.«

»Novembra 1941 sem bila odpeljana v zapore in nato v taborišča. Vrnila sem se julija 45. Zaradi trpljenja, lakote in prehladov sem zbolela. Pljuvala sem kri.«

»Nesreča se je zgodila leta 44. Z bratom in prijatelji smo našli eksplozivno telo, ki ga nismo poznali. Z dotikanjem smo ga sprožili. Prijatelj je oslepel. Odtrgalo mu je desnico. Sam sem si poškodoval oko.«

»Leta 1944 sem bila v internaciji na Poljskem. Na meni so delali medicinske poskuse in me sterilizirali. Imela sem 14 let.«

»Leta 1944 so me pretepli sovražniki. Poškodovali so mi hrbtenico. Imel sem 11 let.«

»Rodila sem se v taborišču. Zaradi stradanja, maltretiranja ter bivanja v težkem škodljivem okolju sem zbolela za tuberkulozo desne noge. Še danes imam težke bolečine.«

»Imel sem 6 let. Granata mi je poškodovala obraz, oči in ekstremitete. Trpel sem, ker so se me otroci zaradi iznakaženega obraza vedno bali.«

»Bilo je l. 1942. Imel sem 6 let. Otroci smo šli nabirat borovnice. Mimo so se pripeljali Nemci. Misleč, da smo partizani, so pričeli močno streljati v nas. Prestrelili so mi gleženj. Še danes imam hude bolečine.«

Najdena granata

(vir: Wikipedija, Druga svetovna vojna).

4.2 Kdo smo civilni invalidi vojn?

4.2.1 Kresal (1974) je v raziskavi Vojni invalidi in njihov socialnopolitični položaj v stari Jugoslaviji zapisal:

Prva in druga svetovna vojna pa sta bili primer najmasovnejšega uničevanja ne samo materialnih dobrin, ampak tudi ljudi na fronti in v zaledju. Medtem ko je bilo v prvi svetovni vojni največ človeških žrtev na frontah in med vojaki, je bila druga svetovna vojna primer najmasovnejših človeških žrtev med civilnim prebivalstvom; vojne žrtve niso bile več predvsem na frontah, ampak v njenem zaledju. Civilno prebivalstvo je bilo deloma pasivna žrtev vojnih operacij in množičnega uničevanja zaledja, deloma pa je aktivno sodelovalo v vojnih operacijah zlasti v okviru osvobodilnih vojn in odporniških gibanj okupiranih dežel. S tem se je odprl nov vidik problema invalidov, namreč problem vojnih civilnih invalidov.

4.2.2 Zakon o vojnih invalidih (Uradni List. RS 63/95 z dne 6. 11. 1995)

1. člen

Vojni invalid je oseba, ki je v okoliščinah po tem zakonu, kot neposredno posledico teh okoliščin brez svoje krivde dobila najmanj 20 % okvaro zdravja zaradi poškodbe ali bolezni ali poslabšanja bolezni, ki jo je imela že prej, ali za katero sicer ni mogoče zanesljivo ugotoviti, da so jo povzročile te okoliščine, vendar je mogoče sklepati, da so vojne razmere znatno vplivale, da se je pojavila.

Vojni invalid je vojaški vojni invalid, vojaški mirnodobni invalid in civilni invalid vojne.

4. člen

Civilni invalid vojne je oseba iz prvega odstavka 1. člena tega zakona, državljan Republike Slovenije, ki je dobil okvaro zdravja kot nevojaška oseba v naslednjih okoliščinah:

1. zaradi vojnih dogodkov ali dogodkov ob vojaški agresiji na Republiko Slovenijo na ozemlju Republike Slovenije;
2. zaradi poškodbe, ki jo je povzročil zapuščen vojaški material na ozemlju Republike Slovenije;
3. v terorističnem napadu na Republiko Slovenijo na njenem ozemlju ali v tujini.

Civilni invalid vojne je tudi oseba iz prvega odstavka 1. člena tega zakona, državljan Republike Slovenije, ki je v okoliščinah iz prve ali druge točke prejšnjega odstavka dobil okvaro zdravja v tujini, kjer je bil zaradi vojne na ozemlju Republike Slovenije v zaporu, internaciji, konfinaciji, deportaciji, prisilni izselitvi, na prisilnem delu ali na begu.

Civilni invalid vojne je tudi tujec, ki je dobil okvaro zdravja v okoliščinah iz prvega ali drugega odstavka tega člena, če je imel takrat stalno prebivališče v Republiki Sloveniji, ter tujec, ki je dobil okvaro zdravja v okoliščinah iz prvega odstavka tega člena.

4.2.3 Slovar slovenskega knjižnega jezika (na spletu)

Civilni invalid vojne: kdor se kot nevojaška oseba poškoduje v vojnem stanju, zlasti z zapuščenim vojaškim materialom, v terorističnem napadu.

4.2.4 Predsednik ZDCIVS mag. Adolf Videnšek v Pismih bralcev (*Delo*, 28. junij 2018) piše:

»Raztresena vojaška eksplozivna ubojna sredstva po slovenskem ozemlju iz časov prve in druge svetovne vojne in osamosvojitvene vojne še vedno pobijajo in pohablajo naše civilno prebivalstvo. Ena zadnjih nesreč z zelo težkimi posledicami je bila v juniju leta 2013, ko je moškemu odtrgalo obe roki, smrtna pa v mesecu februarju letos, ko je ob eksploziji minometne mine iz druge svetovne vojne umrl moški.

Civilni invalidi vojn Slovenije smo osebe, ki smo največkrat kot otroci, pogosto v zelo rani mladosti utrpeli telesne poškodbe zaradi eksplozij odvrženih, raztresenih vojaških ubojnih sredstev. Sredstvo je največkrat eksplodiralo v roki ali neposredni bližini povsem nezaščitenih in nič hudega slutečih otrok; zato so posledice preživelih med vsemi vojnimi poškodovanci najtežje in najbolj dramatične: pogosto slepota, tudi z amputacijo okončin, sama amputacija ali huda deformacija okončin in telesa, vedno pa je ostalo v telesu veliko kovinskih drobcev po eksploziji sredstva, kar ima težke posledice za trajno slabšanje zdravja in kasnejših morebitnih preiskav in zdravljenj (prepoved magnetne resonance in bioresonance).

V letih po drugi svetovni vojni je bilo v Sloveniji okoli 23.000 civilnih vojnih poškodovancev (CIV). Danes nas je še malo pod tisoč, od tega pet težkih invalidov v starosti do 28 let.«

4.3. Statistika

Po podatkih **Druga svetovna vojna (Wikipediija)** je bilo v drugi svetovni vojni skupaj 60 milijonov mrtvih, 35 milijonov ranjenih in 3 milijone pogrešanih. Od mrtvih je bilo 38 % vojakov in 62 % civilistov. O številu ranjenih civilistov ni zanesljivih podatkov.

4.3.1. Starost CIV ob poškodbi

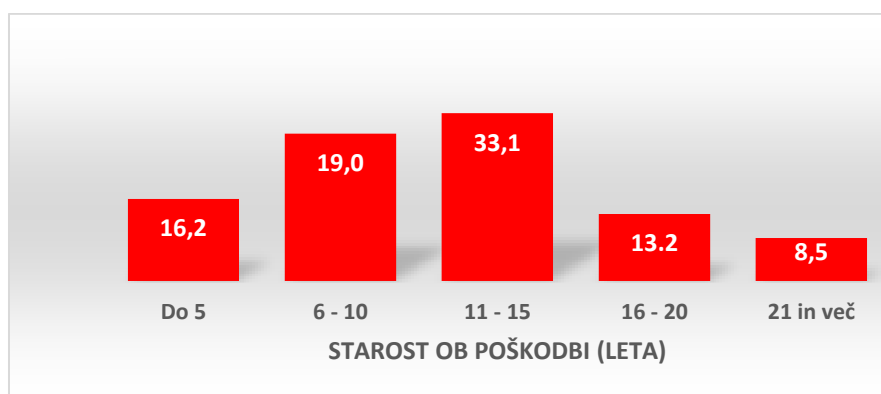
Za analizo so uporabljeni podatki iz kartoteke članov Društva.

Tabela 1.
Starost CIV ob poškodbi

Starost ob poškodbi (leta)	Moški (štev.)	Ženske (štev.)	Skupaj (štev.)	% po starosti
Do 5	24	20	44	16,2
6–10	63	16	79	29,0
11–15	70	20	90	33,1
16–20	16	20	36	13,2
21 in več	12	11	23	8,5
Skupaj	185	87	272	100,00

Velika večina CIV je doživela poškodbo do 16. leta starosti – 78,31 %, kar 45,22 % ali slaba polovica pa do 11. leta. Dobri dve tretjini poškodovancev je bilo moškega spola (dečki). Kakor lahko beremo v poglavju »7.3. Od leta 1945 do leta 1968«, jim takrat v tem času ni bil priznan status invalida in bili so tudi brez državne (zakonske) zaščite. Vprašanje je tudi, ali so imeli zagotovljeno zdravstveno varstvo? Praktično onemogočeno je bilo njihovo obiskovanje šolskega pouka in številni so zaradi zdravljenja ter najnujnejše rehabilitacije zamudili celo šolsko leto ali več.

Graf 1. Prikaz starosti CIV ob poškodbi v %.

4.3.2. Starost ob poškodbi in skupina invalidnosti

Tabela 2.

Vpliv starosti ob poškodbi CIV na uvrstitev v skupino invalidnosti

		SKUPINA INVALIDNOSTI* OB POŠKODBI					
		I - III		IV - VI		VII - X	
Starost ob poškodbi (leta)	Število	Število	Odstotek	Število	Odstotek	Število	Odstotek
Do 5	44	18	40,9	19	43,2	7	15,9
6-10	79	17	21,5	51	64,6	11	13,9
11-15	90	25	27,7	49	54,4	16	17,9
16-20	36	3	8,3	28	77,8	5	13,9
21 in več	23	9	39,1	11	47,8	3	13,1
Skupaj	272	72	26,5	158	58,1	42	15,4

*Skupina invalidnosti:

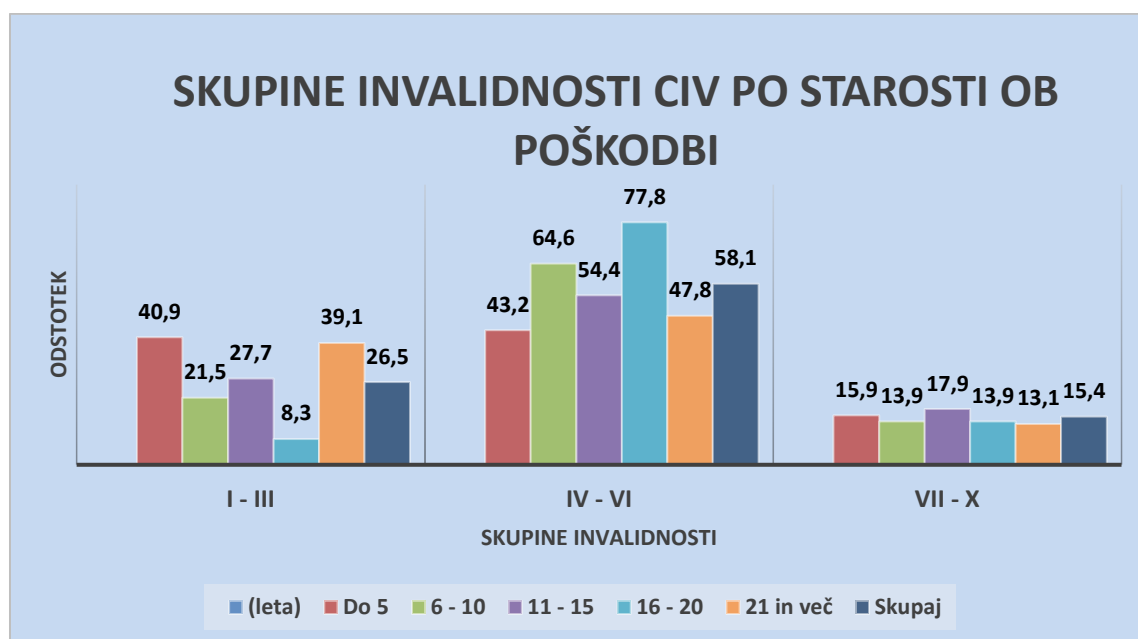
I - III – invalidi s 100 % invalidnostjo in dodatkom za pomoč in postrežbo, 100 % in 90 % invalidnost – zelo težki invalidi.

IV - VI – invalidi z 80 %, 70 % in 60 % invalidnostjo – težki invalidi.

VII - X – invalidi z 50 % in manjšo invalidnostjo – lahki invalidi.

Vir: Podatki iz kartoteke članov društva.

Graf 2. Prikaz skupine invalidnosti in starosti CIV ob poškodbi.

V katero skupino invalidnosti so bili posamezni poškodovanci uvrščeni znotraj starosti ob poškodbi? V skupini I–III je največji delež pri otrocih, starih do pet let in pri najstarejših ob poškodbi. V skupini invalidnosti IV–VI je največ poškodovancev pri starosti 16–20 let. V zadnji skupini invalidnosti VII–X pa starost ob poškodbi ni imela pomembnega vpliva.

Poškodbe so invalide zaznamovale za celo življenje. Posledice so se čutile v občutenju krivičnosti in brezčutnosti sveta, borbi za preživetje, pomanjkanju samozavesti, občutku manjvrednosti ipd. Družba jim ni priznala statusa invalida, a hkrati je nanje gledala kot na invalide in jim ni omogočala enakopravno vključitev v družbo. Med civilnimi invalidi vojn je veliko primerov, ko jim je okolica prigovarjala, da niso sposobni izobraževanja in da je najbolje, da se zadovoljijo s preprostimi poklici. Po drugi strani pa je veliko primerov, ko je okolica invalidnost ignorirala in so morali invalidi opravljati težka fizična dela.

4.3.3 Stopnja izobrazbe CIV

Tabela 3.
Stopnja izobrazbe CIV

Stopnja izobrazbe	CIV		Slovenija: Izobrazba upokojencev leta 2020	CIV / upokojenci
	Število	%	%	Indeks
Osnovna šola in manj	153	49,2	36,6	1,34
Poklicna in srednja šola	113	36,3	50,6	0,72
Višješolska, visokošolska in več	45	14,5	12,8	1,13
Skupaj	311	100,0	100,0	

Vir: Kartoteka članov društva in Statistični letopis 2020.

Slaba polovica CIV ima osnovno šolo in manj. V primerjavi z izobrazbo upokojencev leta 2020 jih je s to izobrazbo med CIV tretjino več. Manj, indeks 0,72, je tudi CIV s poklicno in srednjo šolo. Nekoliko več CIV pa ima višješolsko, visokošolsko in višjo izobrazbo.

Če pogledamo izobrazbeno strukturo civilnih invalidov vojn, vidimo, da je precej nizka. Nizka izobraženost je posledično za seboj potegnila tudi delo na slabše plačanih delovnih mestih ter v povprečju nizke pokojnine. Skoraj vsi civilni invalidi pa so danes že upokojeni.

Kolikor je dopuščala tedanja organiziranost zdravstvene službe, je bilo poskrbljeno za zdravstveno oskrbo telesa, ni pa bilo v zadostni meri poskrbljeno za izobraževanje in usposabljanje invalidov, njihovo materialno preživetje in celjenje ranjenih duš.

Zaradi nerešenih in potlačenih travmatskih doživetij imajo civilni invalidi vojn posledice še danes. Kažejo se v telesnih okvarah, duševnih motnjah, neizživeti žalosti, potlačenih čustvih, zanikanju, nizki samozavesti in depresiji. V kombinaciji z invalidnostjo in starostjo se zdravstveno stanje invalidov še poslabšuje.

5 USTANOVITEV IN RAZVOJ DRUŠTVA

9. maja 1970 je bil v Beogradu na pobudo republiških komisij za reševanje problemov slepih civilnih žrtev vojn ustanovljena Zveza civilnih žrtev vojn Jugoslavije. Še isto leto 22. decembra 1970 je bila ustanovljena republiška Zveza civilnih žrtev vojn SR Slovenije, ki je spodbudila tudi ustanovitev osnovnih organizacij.

Občani 16 občin bivšega ljubljanskega okraja, katerih invalidnost je bila posledica vojnega nasilja in poškodb z vojaškim materialom, **so imeli ustanovni občni zbor** društva dne, 22. 10. 1971, v dvorani SOB Šiška. Prisotnih je bilo okoli 120 invalidov žrtev vojnega nasilja, katerih večina še ni imela urejen status invalida. Iniciativni odbor je vodil g. Ivan Povše. Na občnem zboru je bilo ustanovljeno društvo Zveza civilnih žrtev vojn SRS, Osnovna organizacija Ljubljana. Prvi predsednik je postal g. Edvard Intihar. Društvo je delovalo na območju takratnih občin: Cerknica, Domžale, Grosuplje, Hrastnik, Kamnik, Kočevje, Litija, Logatec, Ribnica, Trbovlje, Vrhnika, Zagorje ob Savi in mesta Ljubljane.

Na ustanovnem občnem zboru so zapisali:

»Nova organizacija je odskočna deska in zaslomba, da si bodo lahko zagotovili in priborili pravice, ki jim pripadajo.«

Referat o »Namenu organizacije« je pripravil tov. Hrovat Ivan, v katerem je opisal potrebo po obstoju te organizacije. Povzetek referata:

»G. Hrovat je zapisal, da je po grobi oceni na območju Slovenije 2.000 žrtev fašističnega nasilja civilnih žrtev vojne in žrtev vojnega materiala. Do poškodb je prišlo brez krivde prizadetih, zato so tudi problemi le teh zaradi neobstoja organizacije ostali nerešeni. Ker nismo imeli lastne organizacije, ki bi skrbel za reševanje problemov civilnih žrtev vojn, so bile le te obravnavane med splošno socialno problematiko. Le nekatere žrtve so imele rešeno vprašanje denarne podpore. Takšno stanje je spodbudilo žrtve, da so zahtevale zakonsko ureditev njihovega vprašanja. Posebno vprašanje se je pojavilo s priključitvijo Primorske k matični domovini, ko so žrtve vojne, živeče na pridruženem območju izgubile status invalida in s tem tudi pravice, ki so jih pod Italijo imele. Brez uspeha so se borili, da bi te pravice ne izgubili. Leta 1958 so slepe civilne žrtve vojne ustanovile

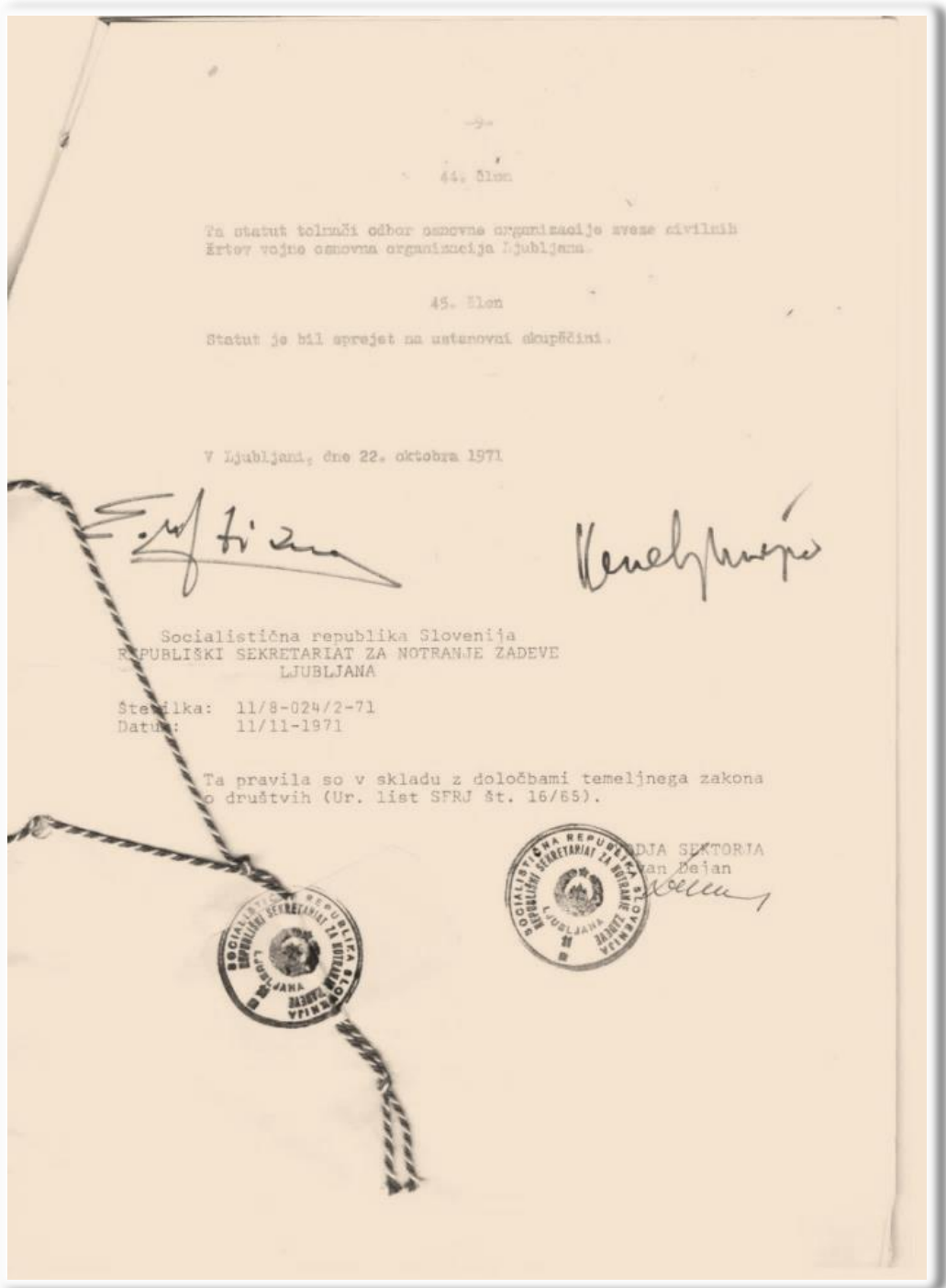
v Ljubljani iniciativni odbor, ki naj bi skrbel za uresničevanje zahtev slepih civilnih žrtev. Zvezi slepih in njenim članom je leta 1968 uspelo izglasovati Zakon o zaščiti nekaterih kategorij žrtev fašističnega terorja civilnih žrtev vojne in vojnega materiala. Omenjeni zakon pa je spodbudil tudi ostale žrtve vojne, da so zahtevali posebno varstvo za uresničitev zahtev in so ustanovili Zvezo civilnih žrtev vojne Jugoslavije, ki je skrbel za rehabilitacijo, zaposlovanje ipd. Organizacija, ki jo danes ustanavljamo, bo imela v začetku veliko splošnih in konkretnih nalog, saj so pravice o varstvu deležni le 100 % žrtve vojne. Vse ostale žrtve pa nimajo niti družbeno veljavnega priznanega statusa invalida. Upošteva je izkušnje utečenih sorodnih organizacij bo morala Zveza napeti vse sile in pomagati prizadetim članom, da se usposobijo za delo, ki ustreza njihovim umskih in fizičnim sposobnostim, ter jim po možnosti zagotoviti tudi delovna mesta. Skrb organizacije bo tudi izboljšati socialni položaj svojih članov. Konkretna naloga pa so opisane v statutu. Organizacija si bo morala poiskati pomoč tudi od družbene skupnosti in si bo v skladu s statutom sredstva zagotavljala iz članarine, dotacij in dohodkov iz raznih dejavnosti. Ob tej priliki se vsem članom iniciativnega odbora za opravljeno delo zahvaljujem in obenem pozivam prisotne, da

v razpravi te uvodne besede dopolnijo, nakažejo konkretne naloge, dajo ustrezne predloge za njihovo reševanje in tako pripomorejo k uspešnemu ustanovnemu občnemu zboru, ter s

tem zagotove, da bo naša osnovna organizacija kar najbolj uspešno delovala. Ljubljana, 22. X. 1971.»

*Slike. Prvi sestanki civilnih invalidov vojn.
Vir: Arhiv društva.*

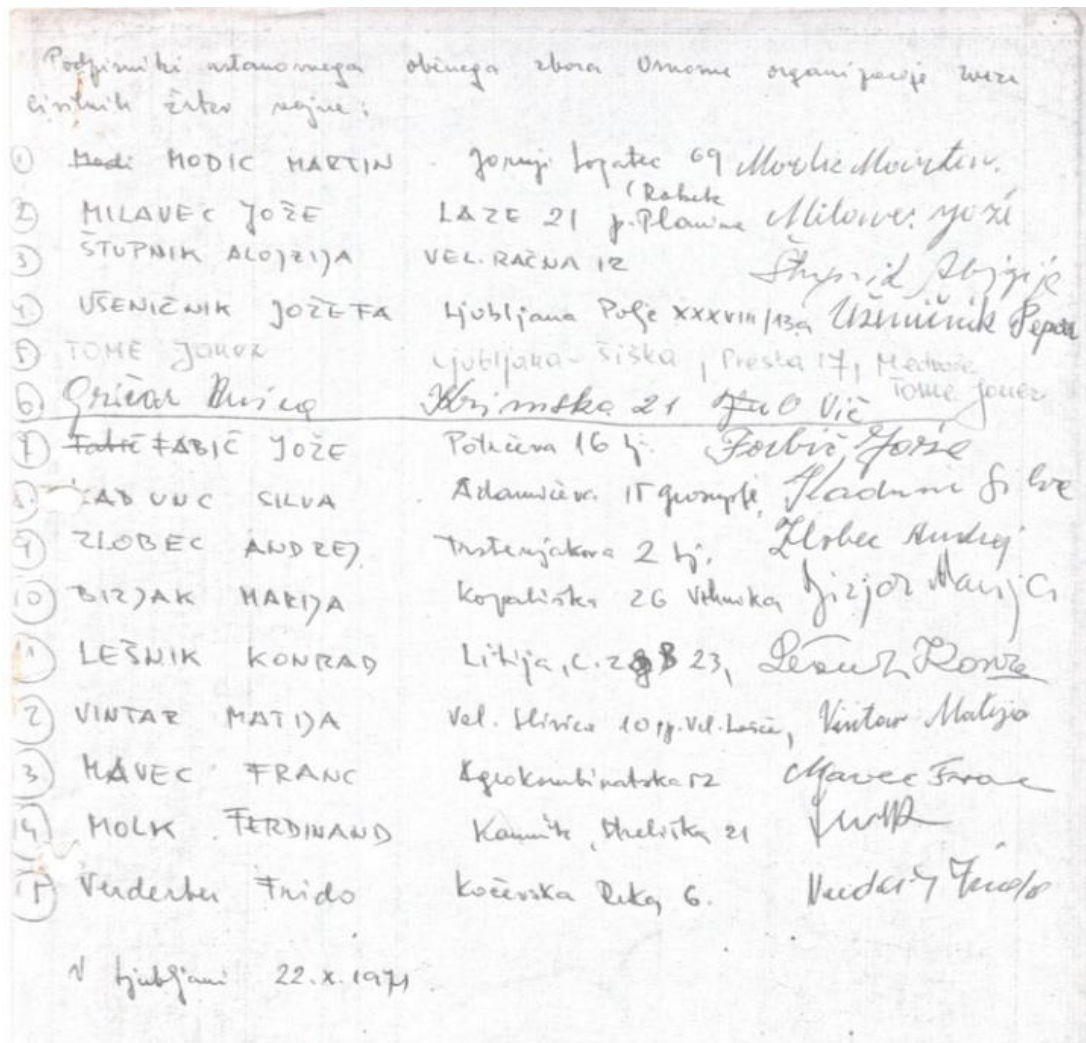

Slika.

Sprejet prvi Statut društva (Takrat Zveza civilnih žrtev vojne osnovna organizacija Ljubljana) na ustanovni skupščini v Ljubljani, 22. 10. 1971.

Vir: Arhiv društva.

Kandidacijska komisija je uredila listo in začele so se volitve. V odbor so bili izvoljeni naslednji člani: Debevec Janez, Tomc Anton, Jereb Janez, Komovec Ivan, Prpič Marko, Intihar Edvard, Povše Ivan, Mavec Franc, Boh Marija, Mandelj Stane. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni: Mojlk Ferdinand, Kralj Mojca in finančni strokovnjak Rus Silva.

Slika. Podpisniki ustanovnega občnega zbora Osnovne organizacije Zveze civilnih žrtev vojne.

Vir: Arhiv društva.

Po občnem zboru se je sestal izvršni odbor na svoji prvi kratki seji.

Na prvi seji odbora so bili izvoljeni vodstveni organi.

VODSTVENI ORGANI

Na 1. seji odbora so bili izvoljeni v vodstvo organizacije naslednji

1. Predsednik	INTIHAR EDVARD
2. Potpredsednik	KOMOVEC IVAN
POVŠE IVAN
TOMC TONE
3. Tajnik	KRALJ MOJCA
4. Blagejnik	Boh Marija

Slika. Del zapisnika iz l. 1971, kjer so navedeni izvoljeni vodstveni organi društva.

Vir: Arhiv društva.

ZAPISNIK USTANOVNEGA OBČNEGA ZBORA PRED 50. LETI

22.10.71

ZAPISNIK USTANOVNEGA OBČNEGA ZBORA

Osnovne Organizacije Zveze civilnih žrtev vojne

Občni zbor se je pričel ob 17^h v veliki sejni dvorani SOB. Šiška Šiška. Od družbeno-političnih organizacij so se zbora udeležili predstavniki Zveze telesnih invalidov Slovenije, predsednik rep. konference Zveze civilnih žrtev vojne, predstavnik ZVVI SOB. Šiška in še nekateri drugi.

Prisotnih je bilo okrog 120 invalidov, katerim je ta nova organizacija odskočna deska in zaslomba, da si bodo lahko zagotovili in priborili pravice, ki jim pripadajo.

Dnevni red je bil naslednji:

Otvoritev in pozdrav

Volitev organov občnega zbora

Referat: O namenu naše organizacije

Čitanje osnutka statuta, diskusija in sprejem

Volitve odbora organizacije

~~zaključek~~

Ravno

- 1.) Otvoritev in pozdravni nagovor je imel tov. Povše Ivan, ki je v imenu iniciativnega odbora pozdravil vse navzoče, se jim zahvalil za obisk ter napovedal program. Dnevni red je bil soglasno sprejet.
- 2.) Po pozdravnem govoru smo takoj prešli na volitve delovnega predsedstva, verifikacijske, kandidacijske, volilne komisije in zapisnikarja.

Zapisnikar je bil Šivic Martin

Delovno predsedstvo so sestavljali: prof. Janežič Pavle predsednik

Intihar Edvard

Tomé Anton

Tomé Janez *Tomé Janez*

Staniša Franc *Staniša Franc*

Overovatelj:

Verifikacijska Komisija:

Mandelj Stane

Dominik Strašek

Mavec Franc

Kandidacijska komisija:

Komovec Ivan

Kralj Mojca

Debevec Janez

Volilna komisija:

~~Magij~~ Danič Ivanka

Intihar Edvard

Šivic Martin

Komisije so takoj pristopile k delu, tako, da je zbor potekal brez večjih zastojev.

str.2

3.) Referat " O namenu naše organizacije" je pripravil tov. Hrovat Ivan, v katerem je opisal potrebo po obstoju te organizacije, razvoj in nastanek po republikah in sedaj tudi po mestih. Referat je priložen zapisniku.

4.) Čitanje statuta, diskusija in sprejem. Prisotni so se strinjali z predlogom delovnega predsedstva, da statut prediskutirajo po poglavjih, ker je bil precej obsežen. Tako smo sprejemali statut najprej po posameznih poglavjih ob koncu pa še na splošno, bil je soglasno sprejet.

5.) Volitve organov organizacije: Tu se je razvila precej živa diskusija, ker so nekateri predlagali takojšnje volitev, predsednika in tajnika, drugi pa so hoteli, da se ti izvolijo iz odbora organizacije. Obveljala je slednja, tako, da smo se zedinili, da se bosta predsednik in tajnik izbrala pozneje.

Medtem, ko je kandidacijska komisija odšla v sosednji prestor, da bi uredila predloge kandidatov, so občni zbor v imenu družbene političnih organizacij naslednji tovariši: tov. Sedja predstavnik medobčinske zveze telesnih invalidov Slovenije

tov. Mrvar Štefan predsednik rep. konference ZČV
predstavnik ZVVI Sob Šiška.

Medtem je kandidacijska komisija uredila listo in začele so se volitve. Ker nekaj kandidatov ni bilo prisotnih je moral delovni predsednik predlagati nove kandidate, ki so pristali na to, da so izvoljeni.

V odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši: Debevec Janez, Tomc Anton, Jereb Janez, Tome Janez, Komovec Ivan, Prpič Marko, Intihar Edvard, Povše Ivan, Mavec Franc, Boh Marija, Mandelj Stane.

Nadzorni odbor ima 3 člane: Moljk Ferdinand
Staniša Franc
Kralj Mojca

finančni strokovnjak je tov. Rus Silva

Občni zbor je bil zaključen ob 19³⁰. Takoj nato se je izvršni odbor že sestel na svoji prvi kratki seji.

V Ljubljani 22. 10. 1971

zapisnikar Šivic Martin

ZAPISNIK 1. SEJE ODBORA ZVEZE CIVILNIH ŽRTEV VOJNE OSNOVNE ORGANIZACIJE LJUBLJANA (22. 10. 1971)

Z A P I S N I K

1. seje odbora ZCŽV osnovne organizacije Ljubljana - Ljubljana.

Prisotni : Debevec, Stariha, Komovec, Povše, Tomc, Mavec, Kralj, Boh, Perčič, Intihar, Mandelj in Jereb.

Dnevni red:

1. Izvolitev predsednika, podpredsednika, tajnika in blagajnika.
2. Organizacijska dela.
3. R a z n o .

S k l e p i :

tč 1.

Po razpravi so bili izvoljeni naslednji:

Predsednik : Intihar Edo
 Podpredsednik : Komovec Ivan, Povše Ivan in Tomc Tone.
 Tajnik : Kralj Mojca
 Blagajnik : Boh Marija

tč 2 .

Organizacijska dela:

- a/ statut organizacije potrditi
- b/ glede prostorov je urejeno
- c/ pri banki odprti tekoči račun
- č/ urediti dotacije pri SZDL
- d/ urediti kartoteko in pobrati članarino
- e/ evidentiranje članov organizacije
- f/ povezati se z organizacijo ZB in SZDL

tč 3 .

Zapisnik občnega zbora in dva stauta organizacije podpisana od predsednika in tajnika pošljemo na Republiški sekretariat za notranje zadeve, Kidričeva 2, Ljubljana. Ko je statut potrjen je treba ponovno sklicati sejo.

R a z n o :

Za podpisnike v banki so bili izvoljeni :

Boh Marija
 Intihar Edo
 Kralj Mojca

Zapisnikar :

Kralj Mojca

Predsednik organizacije

Intihar Edo

Sedež društva je bil v Ljubljani, Celovška 420. V skladu z novim Zakonom o društvih (Ur. L. SRS, št. 37/74) se je društvo leta 1976 preimenovalo v Medobčinsko društvo civilnih invalidov vojn Ljubljana. Društvo je bilo vpisano v register društev pri republiškem sekretariatu za notranje zadeve SRS pod zaporedno št. 145. št. odločbe 16/3-S-024-2/71 z dne 28. 9. 1976.

Sedež društva je bil v Ljubljani, Celovška 50. Območje delovanja je ostalo isto.

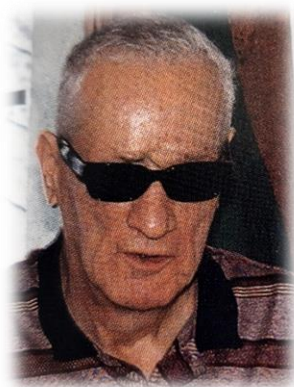
Društvo je tudi postalo ustanovni član Zveze društev civilnih invalidov vojn Slovenije. Od leta 1980 do 1996 je imelo društvo sedež v Ljubljani, Na jami 1.

Leta 1999 je društvo spremenilo ime v Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana. Društvo je bilo vpisano v register društva, ki ga vodi Upravna enota Ljubljana, pod zaporedno št. 644.

Št. odločbe 02/05-14-S-026-351/99 z dne 20. 7. 1999.

6 ZASLUŽNI ZA USTANOVITEV DRUŠTVA

HROVAT JANEZ

Otroški pogum in radovednost sta marca 1945 botrovala nesreči, zaradi katere je pokojni Janez Hrovat postal civilni invalid vojne. Zaradi eksplozije vojaškega materiala je postal slep. Sprejeli so ga v Zavod za slepo mladino. V Zavodu je izvedel, da imajo nekateri sošolci status vojaškega vojnega invalida in da zato prejemajo invalidnino. Nekateri so že v času šolanja vlagali prošnje za priznanje pravice do invalidnine, ki pa so bile vse po vrsti zavrjene. Potrebno je bilo nekaj ukreniti. Prelomni trenutek je napočil 3. novembra 1955, ko so na sestanku v majhni sobici na Gornjem trgu 13, kjer so stanovali njegovi bivši sošolci Ivan Povše, Ivan Iskra in Peter Šterk napisali pismo Glavnemu odboru borcev NOB. Zveza jim je odpisala, da jim te pravice ne pripadajo, ker niso bili člani oboroženih enot. V sobici na Gornjem trgu je nastalo tudi drugo pismo, ki je leta 1957 romalo v roke takratnega visokega političnega funkcionarja Mihe Marinka. Marinko jim je odgovoril, da sicer pozna nekaj podobnih primerov, a jih je tudi on podučil, da kot neborci ne morejo pričakovati enakih pravic. Marinko je kopijo pisma in odgovora poslal tudi na Zvezo slepih, kar je povzročilo konflikt. Z Zveze slepih, ki je skrbela za pomoč pri zaposlovanju in šolanju slepih, so jih poklicali na zagovor, kjer so jih ošteli, kaj si domišljajo, da so, saj so se v pismu sklicevali tudi na zakone in zakonske akte. Zveza slepih jim je celo prepovedala nadaljnje delovanje v tej smeri, vendar pa niso odnehali. Število somišljenikov je raslo, pridružili so se jim je tudi profesor Pavle Janežič, Tone Tomc, Matevž Kebe, Karel Ulaga in drugi ljubljanski slepi civilni invalidi vojn. Šele leta 1959 so na skupščini Zveze slepih spoznali somišljenike iz ostale Slovenije. Po skupščini so se sestali v gostilni in izmenjali izkušnje. Seznanili so se s situacijo primorskih civilnih invalidov vojn, ki so se za svoje pravice borili že od leta 1953 in se pogovarjali o načrtih za skupno delovanje. Tako so torej leta 1959 v mestni gostilni ustanovili prvi ožji odbor oz. skupino, ki naj bi se ukvarjala s pridobivanjem pravic

civilnih invalidov vojn. To je bila prva organizirana skupina civilnih invalidov vojn, ki je predstavljala člane iz vse Slovenije. Začelo se je resno delo. Obiskovali so ljudi na domovih in sestavljali seznam članstva, obiskovali so poslance, pisali prošnje in vlagali vloge. Vse stroške so morali kriti sami, saj niso prejeli nobene finančne podpore. Med leti 1955 in 1969 so tri najpomembnejše republiške organe obiskali 109 krat. Skupščine so se spreminjale, prihajali so novi delegati in začenjati so morali znova. Ponekod so jim dali obljube, drugje so jih postavili pred vrata, eni so jih zmerjali, drugi prepričevali, da nimajo prav, na Odboru borcev NOB so jih odločno zavrnil. Počasi pa so se stvari le začele premikati, pomagati jim je začela tudi Zveza slepih in slabovidnih. Oktobra leta 1960 so postavili veliko zahtevo – izenačenje ali možno približanje vojnim in vojaškim invalidom. Odločili so se, da bodo pri tej zahtevi vztrajali do konca. Hrovatu je bilo najbolj hudo, ko so bili na obisku pri takratnem predsedniku republike prisiljeni privoliti v kompromisno rešitev, ki je pravice podeljevala le 100 odstotnim civilnim invalidom. Kljub temu je bil ta dogodek prelomnica v prizadevanju za pravice, ki ji je leta 1978 sledilo priznanje statusa invalida in kasneje izenačenje s pravicami vojaških vojnih invalidov.

INTIHAR EDVARD

Pokojni Edvard Intihar je bil prvi predsednik sedanjega Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana. Bil je med ustanovitelji Organizacije telesnih invalidov Šiška in ko so bile poleg slepih priznane tudi druge kategorije civilne invalidnosti, so ga civilni invalidi povabili, naj se jim pridruži. Sam se s svojimi dosežki nikoli ni hvalil, ampak je vedno poudarjal, da gre glavna zasluga za začetek aktivnega dela društva in njegovo ustanovitev slepim članom društva. Pravil je, da je bil sicer predsednik društva, a glavna gonilna sila in vodstvo so bili slepi člani, ki so takrat sestavljali upravni odbor. Za zagon društva je bilo treba žrtvovati veliko prostega časa. Delo so morali razporediti med obveznosti do službe, družine in študija. Najprej so se podali na pohod po takratnih občinskih svetih in so jih seznanjali s svojim položajem. Obenem so vlagali prošnje za finančno pomoč, saj so denar nujno potrebovali za obstoj in delovanje društva. Intihar tudi zasluge na tem področju skromno pripisoval slepim članom. Njihova naslednja naloga je bila sestaviti seznam članov društva, kar je bil tudi svojevrsten podvig, saj mnogi civilni invalidi vojn še niso imeli statusa. Marsikdo med njimi niti vedel ni, da mu status civilnega invalida pripada. Člane so večinoma pridobivali na terenu in Intihar je pravil, da so jih morali praktično iskati. Če je kdo slišal za koga iz svoje okolice, ki je ustrežal kriterijem civilnega invalida, so šli to osebo obiskat. Nekoliko so jim pomagale tudi občine. *»Malo smo nadlegovali delavce na občinah, da so nam pokazali sezname,«* je pravil Intihar. Ponosen je bil na prvi statut društva, ki so ga napisali v društvu.

Intihar se je poškodoval kot enajstletnik. Na poti iz šole so otroci našli eksplozivno telo, ki ga je odnesel domov. Z bratom sta se v kuhinji lotila razstavljanja predmeta. Za mizo je sedela sestra in pisala domačo nalogo. Brata sta se predmeta lotila tudi s silo. Medtem ko ga je eden držal, je drugi z vso močjo tolkel po njem. Naenkrat je močno počilo. Sestra in brat sta ostala nepoškodovana, Intiharju pa je eksplozija nad zapestjem odtrgala desno roko in mu močno poškodovala prste na levi roki. Vendar Edo je vedno poudarjal, da ga invalidnost nikoli ni ustavila na poti uveljavljanja svojih interesov in razvoju osebnosti.

JEREB JANEZ

Jereb Janez, ki je še danes član upravnega odbora pri društvu, je imel komaj 8 let, ko se je ponesrečil z eksplozijo ročne bombe, ki sta jo z bratom našla ob reki Idrijci. Bombo sta skrila in jo po dveh dneh poiskala, saj sta se bala, da jima jo je kdo ukradel. Uporabiti sta jo hotela pri kurjenju kresa. Usoda ju je prehitela in bomba je počila. Sam je dobil poškodbe glave, brat pa poškodbe prstov na roki. Pri trinajstih so ga sprejeli v Zavod za slepo mladino, kjer je zaključil šolanje. Možnosti za nadaljnji študij, ki si ga je želel, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ni imel. Zaposlil se je na današnji Gospodarski zbornici, kjer je ostal do upokojitve. Poudari, da v tistih časih ni bil deležen nobenega varstva, torej za civilne žrtve vojn ni bilo poskrbljeno. Pri društvu slepih, kamor se je tudi vključil so imeli določeno organizirano pomoč. Ustanovil je ansambel, s katerim je veliko doprinesel pri kulturnem udejstvovanju članov Društva slepih. Glasba mu je vlivala samozavest in nekaj prispevala tudi v družinski proračun. O samih pričetkih, pobudah za ustanovitev Društva civilnih invalidov vojn, ki bi omogočalo formalno borbo za pravice in v prvi vrsti izvajanje socialnih programov oz. skrb za člane pove, da so vsi, ki so bili člani Zveze slepih, začeli iskati ljudi, ki so kakor oni žrtve vojnega materiala. Večino informacij so prejeli po sistemu »od ust do ust«. Ko so izvedeli za morebitnega civilnega vojnega poškodovanca, so ga obiskali kar na domu in podali pobudo, da se vključi v društvo. Ko so zbrali določeno št. članov, so društvo ustanovili. Ob obiskih morebitnih novih članov priča, da so naleteli na različne odzive. Nekateri so bili nesramni, jih napodili, saj se je marsikateri poškodovanec svoje invalidnosti sramoval. V tistem času so jih imenovali »kriplni«. Medse so že od začetka prištevali invalide z vsemi vrstami poškodb. Začetki so bili težki. Delali so sami, brez dodatne finančne pomoči. Vso delo je bilo prostovoljno. Sčasoma so pričeli zbirati sredstva iz občin. Naredili so tudi svojo značko, ki so jo prodajali, kjer je bilo to le mogoče (po srečanjih, veselicah ipd.), pri tem pa so angažirali tudi svoje otroke. S prodajo značk so si prislužili toliko denarja, da so lahko kupili prvo počitniško prikolico, ki so jo člani društva postavili in uredili kar sami. Pove, da je bila prva pisarna društva na Celovški cesti v bivši »štali«. To so bili revni, skromni začetki, kjer so si morali člani pomagati med seboj. Sam je pričel iskati boljše prostore, ki jih je našel v Šiški. Bil je neprimerno boljše, za opremo so morali poskrbeti sami. Bil je tretji predsednik društva, to funkcijo je opravljal deset let, še danes pa sodeluje in je član Upravnega odbora društva. Za očeta društva imenuje žal pokojnega Tomca Toneta, ki je vodil registracije in bil drugi predsednik. Prvi predsednik je postal Edo Intihar, saj niso želeli, je iskren g. Jereb, za predsednika imenovati slepega člana, saj to ni bilo društvo slepih. Omeni tudi go. Boh Marijo, ki je bila prva blagajničarka društva in se ji zahvaljuje za vso pomoč, tudi kasneje v službi. V prihodnjih letih se je začelo društvo razvijati, pridobili so sredstva različnih občin, materialno stanje se je pričelo izboljševati, plačano je bilo lahko tudi delo tajnika. V prvi vrsti pa so, poudarja g. Jereb, skrbeli za člane. Če povzame so bili prvi začetki, prve aktivnosti društva predvsem registracija, aktivno iskanje članov in skrb za člane ter zbivanje manjvrednostnega kompleksa. Trudili so se prodreti v ospredje, se predstaviti, samo da bi jih ljudje sprejeli. Glede zakonske ureditve pravic civilnih vojnih poškodovancev pove, da so s formalno borbo za pravice vojnih poškodovancev pričeli na Zvezi slepih. Ustanovili so komisijo oz. odbor, ki je bil zadolžen zastopanje pri raznih organih.

POVŠE IVAN

Pokojni Povše Ivan je bil eden izmed ustanovnih članov Društva CIVS Ljubljana. Zamisel o ustanovitvi društva se je rodila v majhni neogrevani sobici na današnjem Gornjem trgu, ki ga je Povše I. 1955 delil še z dvema civilnima invalidoma. To sta bila Šterk Peter in Ivan Iskra. Ker so imeli podobno usodo, so se večkrat pogovarjali o nujnosti priznanja statusa civilnega invalida vojne in pravice do invalidnine. Menili so, da ne smejo ostati nedejavni, saj se potem njihove razmere ne bodo izboljšale. Kmalu sta se jim pridružila tudi Marjan Rihar in Janez Hrovat. Sestali so se na prvem sestanku. Vsi sodelujoči so bili slepi. Prišli so do zaključka, da je treba obiskati takratno ministrstvo za borce in predložiti vlogo za priznanje pravice do civilne invalidnine in statusa. V njihovi sobici se je torej pričelo ustanavljati Društvo civilnih invalidov vojn Ljubljana. Kmalu so se jim pridružili tudi drugi civilni invalidi, med najaktivnejšimi so bili profesor Pavle Janežič, Jože Zupanc in Tone Tomc. Ta je predlagal, da bi na ministrstvo vložili zahtevek, v katerega bi zapisali, da odločno želijo, da se njihov položaj ali izenači ali močno približa položaju vojaških vojnih invalidov, tako kakor je bilo v nekaterih drugih državah že od vsega začetka. S to zahtevo so se oglasili pri takratnem funkcionarju na ministrstvu za borce Justu Miklavcu. Ta jim je po Povšetovih besedah preprosto rekel: »Fantje, nekaj od tega bo, nekaj pa ne.« Iz zahtevka so morali izbrisati zahtevo o izenačenju in besedo odločno iz stavka »odločno želimo izenačenje statusa ...« Sprejeta je bila zahteva po približanju statusu vojnih invalidov, ker je pomenilo 25 do 30 odstotni del tistega, kar je bilo priznано vojnim invalidom. Status civilnega invalida vojne so jim priznali 1. januarja 1969. Po tem uspehu so se pričeli resno organizirati in leta 1971 ustanovili Društvo civilnih invalidov Ljubljana. Na ustanovnem občnem zboru so izvolili prvo vodstvo. Prvi predsednike je tako postal Edo Intihar, podpredsedniki pa Tone Tomc, Ivan Komolc in Ivan Povše. Uradne ure in sestanke so imeli 1x tedensko. Ivan Povše je bil vedno aktivnem član društva, veliko se je udeleževal srečanj in izletov. Poškodoval se je v času vojne. L. 1942 je v vojni izgubil očeta, leto kasneje pa se je poškodoval tudi sam. 13. julija mu je mama naročila, naj pride za njo na travnik, ki so ga imeli v najemu v Šmartnem pri Litiji. Vzel je grablje in se odpravil čez hrib proti travniku. Opazil je, da je trava poležana in pohojena. Takrat ni vedel, da je ravno tam »maširala« druga skupina odredov iz Dolenjske na Štajersko. Za njimi je ostala izgubljena italijanska bomba, paradajzarica. Povše jo je zagledal in pobral. Izvlekel je nekakšen jeziček in bomba je počila. Izgubil je obe očesi in pol leta preživel v bolnišnici.

TONE TOMC

Pokojni Tone Tomc, oče društva, kot ga imenuje g. Jereb Janez, je bil prvi podpredsednik društva in drugi predsednik društva v letih 1975–1979, saj ga ob ustanovitvi zaradi slepote niso hoteli imenovati za predsednika, saj to ni bilo društvo slepih. Vodil je registracije ob ustanovitvi društva, poskrbel za pravilnike in statut. Bil je med najaktivnejšimi člani društva.

ŠTERK PETER

Šterk Peter je bil eden izmed ustanovnih članov društva. Skupaj z Ivanom Povšetom in Ivanom Iskro si je prizadeval uresničiti idejo o ustanovitvi društva. V tistem času je bil najbolj aktiven pri iskanju finančnih sredstev. Po besedah g. Jereba je bil v veliko pomoč, vsako stvar, ki je obljubil, pa je tudi realiziral. Bil je zaslužen tudi za nakup prve društvene prikolice na morju, s čimer so omogočili članom letovanja v okviru socialno varstvenega programa ohranjanje zdravja.

MAUSAR BOGO

Pokojnega Mausar Bogomila se spominjamo kot aktivnega člana od vsega začetka, od same ustanovitve društva. G. Janez Jereb se ga spominja kot požrtvovalnega člana, ki je nudil pomoč ustanoviteljem društva kadarkoli je bilo to potrebno. Posebno opazen je bil njegov prispevek pri iskanju članov društva na terenu. Ker je bil eden redkih, ki je imel v tistem času svoj avtomobil, je prevozil nešteto kilometrov za potrebe društva. Bodisi organizacijske ali potrebe pri izvajanju programov, predvsem za obiske članov. Vedno je bil pripravljen pomagati. Bil je vodilni pri organizaciji srečelovov, s katerimi so člani društva zbirali denarna sredstva za financiranje društva. Veliko se je ukvarjal z športom in prejel nešteto kolajn in priznanj. Po pričevanju žene Jožice Mausar je imel z njene strani vso podporo in vzpodbudo.

7 ZAKONSKA UREDITEV VARSTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN V SLOVENIJI

7.1 PRVA ZAKONSKA ZAŠČITA – 31. 12. 1917

Kresal (2005) je zapisal: *»Prva svetovna vojna je bila prvič primer najbolj masovnega uničevanja materialnih dobrin in tudi ljudi na fronti ter v zaledju. Največ človeških žrtev je bilo na frontah in med vojaki, veliko pa tudi med civilnim prebivalstvom. S tem se je odprl nov vidik vojnih invalidov.«*

Dobili smo civilne invalide vojn.

Vse naslednje vojne in tudi sedanje pa so samo povečevale in povečujejo žrtve ter poškodovance med civilnim prebivalstvom.

Probleme civilnih vojnih poškodovancev so v teku prve svetovne vojne spoznale in jih zakonsko zaščitile avstroogrske oblasti, ki so 31. 12. 1917 izdale naslednji zakon:

<http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?aid=rsl&datum=1917&page=1525&size=45>

525.**Zakon z dne 31. decembra 1917. l.**

o naredbah skrbi za civilne vojne poškodovance, njihove svojce in zaostale.

S pritrditvijo obeh zbornic državnega zbora zaukazujem tako:

§ 1.

C. kr. vlada se pooblašča, ne kraté končno-veljavne uravnave zaračuna tega vojnega izdatka, ako je dokazana potrebnost civilnih oseb avstrijskega državljanstva, ki so bile poškodovane po neposrednem vplivu vojnih dogodkov (civilni vojni poškodovanci), ne da bi se bile udeležile vojaških operacij, in katerim se je s tem zmanjšala njihova pridobitna sposobnost za najmanj 20 odstotkov, ter svojcem takih oseb, dokler traja ta zmanjšana

pridobitna sposobnost in, ako je imela poškodba za posledico smrt, zaostalom po takih osebah dovoliti podporo do najvišje izmere vsakočasnega prispevka za preživljanje svojcev na aktivno službovanje v oboroženi moči privzetih oseb, dokler se z zakonom ne uravna drugače.

§ 2.

Ta zakon dobi moč z dnem razglasitve.

Izvršiti ga je poverjeno Mojemu ministru za notranje stvari v porazumu z udeleženi ministri.

V Laksenburgu, 31. dne decembra 1917. l.

Karol s. r.

Seidler s. r.

Toggenburg s. r.

Zakon v prvem členu določa, da civilni vojni poškodovanci, njihovi svojci in nasledniki (potomci) dobijo podporo.

To je prvi zakon, ki je zaščitil civilne vojne poškodovance (invalidi).

Po sprejetju zakona je bil februarja 1918 izdan ukaz, ki je določil, da zakon velja za vse civilne vojne poškodovance od začetka vojne. O sprejetju zakona lahko beremo številna poročila v tedanjih (tudi slovenskih) časopisih, kjer so tudi podrobna pojasnila, kdo je civilni vojni poškodovanec in s tem upravičen do podpor, kar je opisano v delu: Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi) – <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-NSZ01VWU/c2192d27-83f1-4a52-b0b7-48319450b4a1/PDF> - Šalehar (2014).

7.2 MED PRVO IN DO KONCA DRUGE SVETOVNE VOJNE

Po končani prvi svetovni vojni so tudi v novo nastali Jugoslaviji ohranili zakonsko zaščito civilnih vojnih poškodovancev, ki je bila enaka, kot so jo imeli vojni invalidi. To so določale vse sprejete uredbe in zakoni o vojnih invalidih (1921, 1922, 1925) vse do leta 1929, ko je bila z novim zakonom trinajstim skupinam dotedanjih upravičencev, med njimi tudi civilnim vojnim invalidom, ta zakonska zaščita odvzeta. Z uredbo leta 1938 so nekaterim civilnim vojnim invalidom vrnilo zakonsko zaščito, ne pa vsem.

7.3 OD LETA 1945 DO LETA 1968

Prva leta po drugi svetovni vojni je bil Zakon o vojaških vojnih invalidih iz leta 1946 pri določitvi upravičencev do invalidske zaščite zelo podoben invalidskemu zakonu iz leta 1929 ter ni upošteval določila uredbe iz leta 1938. Zakon je popolnoma izpustil nekatere vrste vojnih žrtev in med njimi tudi civilne vojne invalide. Iz vsebine prvega člena je sicer mogoče sklepati na možnost, da bi bila priznana tudi katera civilna oseba. K takemu

sklepu navaja tudi vsebina 43. člena. Nismo pa našli nobene objave, ki bi to potrdila ali ovrгла. Zanimiva je pri tem je primerjava s podobnimi zakoni v drugih državah po drugi svetovni vojni, kjer so med vojnimi žrtvami upoštevane tudi civilne žrtve ter med njimi civilni vojni invalidi. Tak primer so določila 5. člena Bundesversorgungsgesetz (Zvezni preskrbovalni zakon), ki je dosegljiv tudi na spletu. Pavlin (1946) je reviji *Ljudski pravnik* objavil članek „O ureditvi invalidskega vprašanja“, kjer je predstavil vse skupine upravičencev, med njimi so nekateri civilni vojni invalidi, ki jih je uredba iz leta 1938 priznala, zakon iz leta 1946 pa jih ni upošteval. Po drugi svetovni vojni so civilni vojni poškodovanci izgubili vse zakonske pravice do leta 1968, ko je bila sprejeta prva zakonska zaščita za 100 % ne civilne vojne poškodovance in do leta 1993, ko so bili enakopravno zakonsko zaščiteni z zakonom o vojnih invalidih.

Povojni oblastniki so civilne invalide vojn pustili na smetišču, podobno kot invalidski zakon iz leta 1929. Kakor da v drugi svetovni vojni ni bilo tudi civilnih invalidov vojn, ki jim še vedno ni priznana odškodnina za čas, ko niso bili zakonsko zaščiteni.

Posebej je treba poudariti delo skupine slepih civilnih vojnih invalidov, med njimi prof. Pavle Janežič, Jože Zupanc, Franc Smolič in drugi, ki so se uporno in vztrajno borili za priznanje civilnih vojnih invalidov in njihovo zakonsko zaščito. Njihovi govori in diskusije v republiški skupščini so ohranjeni in dostopni na spletu. Prof. Janežič, član DCVIS Ljubljana, je že v letu 1968 v govoru v skupščini ob sprejemanju prvega zakona, vztrajno dokazoval, da spadamo civilni vojni invalidi med vojne invalide. Njegova prepričanja pa so se uresničila šele leta 1993.

Slika. Predstavniki civilnih invalidov vojn, ki jih je sprejel predsednik SFRJ Josip Broz Tito, 15. marca 1973.

Vir: Arhiv društva.

7.4. PRVA ZAKONSKA ZAŠČITA CIV PO DRUGI SVETOVNI VOJNI (1968) IN ZAKONI DO LETA 1995

Kot smo že omenili od končane druge svetovne vojne do leta 1968 civilnim invalidom vojne ni bilo priznano nikakršno varstvo, čeprav so mnoge evropske države že takoj po vojni izenačile varstvo vojaških vojnih invalidov in civilnih invalidov vojne. Tudi v letu 1968 so zakonsko zaščito dobili le civilni invalidi vojn z najtežjo 100 % invalidnostjo. Postopoma so dobili zakonsko zaščito tudi ostali civilni invalidi vojn, vendar z znatno manjšo invalidnino. Do izenačitve pravic in enakega varstva z vojaškimi invalidi je prišlo šele leta 1993.

ZAKON O VARSTVU NEKATERIH KATEGORIJ ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA, CIVILNIH ŽRTEV VOJNE, ŽRTEV VOJNEGA MATERIALA IN NJIHOVIH DRUŽINSKIH ČLANOV (UR. L. SRS, ŠT. 37 / 1968)

Upravičenci:

- žrtev fašističnega nasilja,
- civilna žrtev vojne,
- žrtev vojnega materiala in
- njihovi družinski člani.

Varstvo imajo samo upravičenci, ki imajo 100-odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem zavarovanju.

Oblike varstva:

1. osnovna denarna pomoč (v višini 50 % invalidnine vojaškega vojnega invalida II. skupine),
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. dodatna denarna pomoč,
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in tehnični pripomočki in
7. otroški dodatek.

ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH, ZAKON O VARSTVU NEKATERIH KATEGORIJ ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA, CIVILNIH ŽRTEV VOJNE, ŽRTEV VOJNEGA MATERIALA IN NJIHOVIH DRUŽINSKIH ČLANOV (UR. L. SRS, ŠT. 51 / 1971).

Spremembe:

- Varstvo dobijo upravičenci, ki imajo 60- do 100-odstotno telesno okvaro po predpisih o invalidskem varstvu.
- Osnovna denarna pomoč se odmeri v višini 50 % invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine.
- Dodatek za pomoč in postrežbo se odmeri v višini 50 % dodatka vojaškega vojnega invalida.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1972.

Status je uveljavilo 1095 oseb.

**ZAKON O CIVILNIH INVALIDIH VOJNE
(UR. L. SRS, ŠT. 8 / 1978)**

Upravičenci:

- žrtev fašističnega nasilja,
- civilna žrtev vojne,
- žrtev vojnega materiala,
- žrtve diverzantskega oziroma terorističnega napada na SFRJ in
- njihovi družinski člani.

Varstvo imajo upravičenci, ki imajo 60- do 100-odstotno okvaro organizma po predpisih o vojaških invalidih.

Oblike varstva:

1. civilna invalidnina (v višini 50 % invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine, za žrtve fašističnega nasilja se invalidnina poveča za 25 %,
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč (v višini 85 % dodatka vojaškega vojnega invalida – samo skupina I.)

Obvestilo civilnim invalidom vojne

MEDOBČINSKO DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJNE Ljubljana, Celovška 50, obvešča vse civilne invalide vojne na območju ljubljanske regije, da je v Uradnem listu SRS št. 8, z dne 8. aprila 1978, izšel ZAKON O CIVILNIH INVALIDIH VOJNE.

Upoštevanje to dejstvo, pozivamo vse civilne invalide vojne, ki menijo, da bi lahko na osnovi omenjenega Zakona uživali posamezne oblike varstva, naj pošljejo svoje vloge na občine in sicer upravnim organom, ki so pristojni za zadeve borcev NOV in vojaških invalidov.

Istočasno naj se omenjeni prosilci javijo pri svojem Medobčinskem društvu CIV, Celovška 50, Ljubljana.

Posebej opozarjamo osebe, ki so zaradi vojnih dogodkov utrpeli trajno anatomsko ali funkcionalno okvaro organizma zaradi telesne ali psihične poškodbe ali bolezni oziroma njenega poslabšanja, da je vložitev zahtevkov po že omenjenem zakonu ponovno odprta.

MDCIV Ljubljana

**OBVESTILO
CIVILNIM INVALIDOM
VOJNE**

MEDOBČINSKO DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJNE Ljubljana, Celovška 50 obvešča vse civilne invalide vojne na območju ljubljanske regije, da je v Uradnem listu SRS št. 8 z dne 8. aprila 1978 izšel

**ZAKON O CIVILNIH INVALIDIH
VOJNE**

Pozivamo vse civilne invalide vojne, ki menijo, da bi lahko na osnovi omenjenega zakona uživali posamezne oblike varstva, naj pošljejo svoje vloge na občine, in sicer Upravnim organom, ki so pristojni za zadeve borcev NOV in vojaških vojnih invalidov.

Istočasno naj se omenjeni prosilci javijo pri svojem Medobčinskem društvu CIV, Celovška 50, Ljubljana.

Posebej opozarjamo osebe, ki so zaradi vojnih dogodkov utrpeli trajno anatomsko ali funkcionalno okvaro organizma zaradi telesne ali psihične poškodbe ali bolezni oziroma njenega poslabšanja, da je rok za vložitev zahtevkov po že omenjenem zakonu ponovno odprt.

Obvestilo civilnim invalidom vojne." *Javna tribuna (Ljubljana-Šiška) letnik 18. številka 154 (1978).*

<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-E60A4UKC>

3. dodatna denarna pomoč (v višini 50 % dodatka vojaškega vojnega invalida),
4. zdravstveno varstvo,
5. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
6. ortopedski in drugi pripomočki ter pomožne sanitarne naprave in
7. pogrebna.

Zakon je začel veljati s 16. 4. 1978.

Status civilnega invalida vojne je do konca leta 1978 uveljavilo 1327 oseb.

"Obvestilo civilnim invalidom vojne." *Dogovori letnik 6. številka 10/11 (1978).*

<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EYX27THB>

II. PREGLED VARSTVA VOJAŠKIH INVALIDOV, DRUŽIN PADLIH BORCEV IN CIVILNIH INVALIDOV VOJNE V OBČINI LJUBLJANA-ŠIŠKA

V občini Ljubljana-Šiška je bilo v letu 1983 vključenih v invalidsko varstvo 456 vojaških invalidov, 337 družinskih članov padlih borcev in umrlih vojaških invalidov ter 69 civilnih invalidov vojne (žrtev fašističnega nasilja, žrtev vojnega materiala in civilnih žrtev vojne). Tem kategorijam invalidov zagotavljajo najrazličnejše oblike varstva zvezni in republiški predpisi, ki urejajo njihovo socialno varnost.

Najpomembnejše oblike varstva so: osebna vojaška invalidnina-vojaških, vojnih in mirnodobnih vojaških invalidov, dodatek za postrežbo in tujo pomoč, ortopedski dodatek, družinska invalidnina, invalidski dodatek, civilna invalidnina in zdraviliško-klimatsko zdravljenje.

"Varstvo borcev, vojaških invalidov, družin padlih borcev in civilnih invalidov vojne." [Javna tribuna \(Ljubljana-Šiška\)](http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9KL30XLH) letnik 24. številka 245 (maj 1984). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9KL30XLH>

SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O CIVILNIH INVALIDIH VOJNE (UR. L. SRS, ŠT. 11/88)

Spremembe:

- Pravico do dodatka za pomoč in postrežbo dobijo tudi invalidi 100 % – II. skupine v višini 85 % dodatka vojaškega vojnega invalida.

SPREMEMBE IN DOPOLNITVE ZAKONA O CIVILNIH INVALIDIH VOJNE (UR. L. SRS, ŠT. 49/90)

Spremembe:

- Varstvo pridobijo upravičenci z najmanj 40 % okvaro organizma po predpisih o vojaških invalidih.
- Civilna invalidnina se odmeri v višini 75 % invalidnine vojaškega vojnega invalida ustrezne skupine, za žrtve fašističnega nasilja pa se invalidnina izenači z invalidnino vojaškega invalida.
- Dodatek za postrežbo in tujo pomoč za 100 % civilne invalide vojne I. in II. skupine se izenači z dodatkom vojaških invalidov.

Status civilnega invalida vojn je imelo konec leta 1641 oseb.

ZAKON O CIVILNIH INVALIDIH VOJNE (UR. L. RS, ŠT. 56/92)

Zakon je izenačil varstvo civilnih invalidov z varstvom vojaških invalidov. Varstvo so dobili civilni invalidi vojne z najmanj 20 % telesno okvaro.

Zakon je izenačil tudi varstvo družinskih članov po umrlih civilnih invalidov vojne z varstvom družinskih članov po umrlih vojaških invalidih.

Upravičenci:

- civilna žrtev vojne,
- žrtev vojnega materiala,
- žrtve terorističnega napada na RS in
- njihovi družinski člani.

Varstvo so dobili civilni invalidi vojne z najmanj 20 % telesno okvaro.

Oblike varstva:

1. osebna invalidnina,
2. dodatek za postrežbo in tujo pomoč,
3. ortopedski pripomočki,
4. invalidski dodatek,
5. družinski dodatek,
6. zdravstveno varstvo,
7. zdraviliško in klimatsko zdravljenje,
8. rehabilitacija ter oskrbnina v zvezi z rehabilitacijo,
9. brezplačna in znižana vožnja,
10. povračilo potnih stroškov in
11. posmrtnina.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1993.

ZAKON O VOJNIH INVALIDIH (UR. L. RS, ŠT. 63/95)

Zakon zajema varstvo vseh vojnih invalidov.

Upravičenci:

1. vojaški vojni invalidi,
2. vojaški mirnodobni invalidi in
3. civilni invalidi vojn.

Oseba, ki je državljan Republike Slovenije in je dobila okvaro zdravja kot nevojaška oseba v naslednjih okoliščinah:

1. zaradi vojnih dogodkov ali dogodkov ob vojaški agresiji na Republiko Slovenijo na ozemlju Republike Slovenije;
2. zaradi poškodb, ki jih je povzročil zapuščen vojaški material na ozemlju Republike Slovenije;
3. v terorističnem napadu na Republiko Slovenijo na njenem ozemlju ali v tujini.

Pravice:

1. invalidnina,
2. dodatek za posebno invalidnost,
3. dodatek za pomoč in postrežbo,
4. povračilo prispevkov za socialno zavarovanje,
5. zdravstveno varstvo,
6. zdraviliško in klimatsko zdravljenje,
7. rehabilitacijo,
8. invalidski dodatek,
9. popust pri vožnji in
10. povračilo potnih stroškov.

Zakon je začel veljati s 1. 1. 1996.

7.5 ZAKON O VOJNIH INVALIDIH OD LETA 1996 DO DANES

Trenutno veljavni zakon o vojnih invalidih je nadomestil dotokratne pravne podlage, ki so urejale pravice upravičencev. To so bili zakon o varstvu žrtev vojaške agresije na Republiko Slovenijo v letu 1991 ter zakoni o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev, vojaških invalidih in civilnih invalidih vojne.

Ni naključje, da je bilo v letu 1995 največ pozornosti in energije v društvu usmerjene prav v sprejem Zakona o vojnih invalidih. Na predloge zakona so v društvu izdelali načelne in konkretne pripombe oz. predloge za spremembo in dopolnitev predlogov zakonov. V gradivih so predvsem izpostavili vprašanja zadržane invalidnine, pravičnejše odmere invalidnin za posamezne skupine invalidnosti, priznanje statusa žrtve vojnega nasilja tudi civilnim invalidom vojne in priznanje pravice do poplačila vojne odškodnine. Izhodišča in predloge so dogradili s številnimi analizami in primerjavami z evropsko zakonodajo. Vsa gladiva so bila poslana na Zvezo, pristojnim upravnim organom, poslanskih skupinam, odborom državnega zbora in sredstvom javnega obveščanja.

Prav tako so imeli številne razgovore s poslanci državnega zbora in predstavniki oblasti.

K 2. točki in 3. točki: Poročilo komisije za statutarno pravna vprašanja po sprejetju zakona o vojnih invalidih in zakona o žrtvah vojnega nasilja
Poročilo o postopkih za uveljavljanje pravice do poplčila vojne odškodnine.

Gradiva: Zakon o vojnih invalidih
Zakon o žrtvah vojnega nasilja
Dopis kabineta Državnega zbora RS
Odgovor društva št. 190/95 na dopis Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve
Dopis ZD CIV Slovenije št. 249/95

Poročilo komisije je v odsotnosti L. Svetka podal tajnik M. Brežan.

Komisija je na posamezne člene zakona o vojnih invalidih sprejela naslednja stališča:

- K 1. členu: Pozitivno je, da zakon opredeljuje društva vojnih invalidov kot društvo, ki deluje v javnem interesu.
- K 20. členu: Odmerna osnova je ostala na višini 92.600,00 SIT.
Nesprejemljiva je odmera invalidnin za posamezne skupine invalidov ("trebuh").
Komisija predlaga ustavni spor ali spremembo zakona.
- K 21. členu: Dodatek na posebno invalidnost nadomešča ortopedski dodatek. Pravica je povsem odvisna od predpisa, ki bo določal pogoje za pravico.
- K 22. do 25. člena: Prizadeti so predvsem invalidi, ki prejemejo dodatek za pomoč in postrežbo II. in III. stopnje. Pozitivno pa je, da bodo potrebo po dodatku ugotavljali po pravilniku ZPIZ-a.
- K 40. členu: Funkcionalno obliko pomoči zakon veže na premoženjsko stanje upravičenca, kar je nesprejemljivo. Komisija predlaga ustavni spor.
- K 62. članu: Nesprejemljivo je, da imajo družinski člani po drugi osebi za polovico manjšo družinsko invalidnino, kot družinski člani po padlem borcu. Komisija predlaga ustavni spor.
- K 7. členu: Zakon veže usklajevanje invalidnin na 6 mesečno rast življenjskih stroškov. Ustavni spor bo sprožila Zveza.
- K 86. člen: Z uzakonitvijo izplačila invalidnin za nazaj (sedaj v naprej), bomo v 2 letih (glej 130. člen) izgubili enomesečno invalidnino in pripadajoče dodatke. Ustavni spor bo sprožila Zveza.
- K 221. členu: Zakon ne omogoča vsem invalidom-žrtvam vojnega nasilja uveljaviti statusa CIV. Komisija predlaga ustavni spor.

V. dr. Kraševc je podal poročilo s seje komisije Zveze društev vojaških invalidov. Povedal je, da so vojaški invalidi pripravili predlog pobude za oceno ustavnosti in zakonitosti zakona o vojnih invalidih. Posebej so poudarili, da na odmero invalidninc (trebuh) ne bodo vlagali ustavnega spora. Na sestanku komisije je bila tudi tajnica Zveze g. Nataša Kogoj Novak, ki je povedala, da bo Zveza ustanovila posebno delovno telo, ki bo pripravilo ustavne spore na 2., 24., 28., 86., 104. in 105. člen. Na koncu je predlagal, da glede na naše drugačne interese predvsem pri odmeri invalidnin (trebuh), ustanovimo svojo ekspertno skupino, ki bo pripravila besedilo ustavnih sporov na zakon o vojnih invalidih in zakon o žrtvah vojnega nasilja.

Argumenti, ki so bili pripravljani v društvu, so bili le delno upoštevani.

Slika. Stališča civilnih invalidov vojn po sprejetju zakona o vojnih invalidih – zapisnik 12. seje IO Društva, ki je bila 29. 11. 1995.

Vir: Arhiv društva.

Zakoni in drugi akti, ki so spreminjali Zakon o vojnih invalidih po letu 1993 do danes**Odločba o ugotovitvi Ustavnega sodišča, Uradni list RS, št. 2/1997 z dne 17. 1. 1997****A)**

1. Pobudniki v 79 vlogah z različnim številom podpisnikov največkrat izpodbijajo 20. člen v izreku te odločbe navedenega zakona, ki določa osnovo za odmero osebne invalidnine. Pobude pa se nanašajo tudi na določbe, ki urejajo status vojnega invalida (1. člen), krog družinskih članov (9. člen), dodatek na posebno invalidnost (21. člen), dodatek za pomoč in postrežbo (22. do 25. člen), zdravstveno varstvo (28. člen), funkcionalne oblike pomoči (40. člen), odmero družinske invalidnine (62. člen), usklajevanje odmerne osnove in invalidskih prejemkov (78. člen), izplačevanje zneskov za nazaj (86. člen), rok za obnovo postopka (104. člen), razveljavitev po nadzorstveni pravici (105. člen), povrnitev neupravičeno pridobljenih prejemkov (116. člen) in prehodne določbe (119., 120., 121., 123. in 130. člen).

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti, začetem na pobudo 47 pobudnikov (med njimi tudi naše Društvo preko ZDCIVS) odločilo in ugotovilo:

1. 20. člen (drugi odstavek – **sporno znižanje odmerne osnove**), 40. člen (drugi odstavek, **ki funkcionalne oblike pomoči, tehnične pripomočke veže na premoženjske razmere upravičenca**), 78. (prvi odstavek, **ki določa usklajevanje invalidskih prejemkov**) in 123. člen zakona o vojnih invalidih, ki določa, **da se o višini prejemkov odloči v 6 mesecih po uveljavitvi zakona** (Uradni list RS, št. 63/95) so v neskladju z ustavo. Ugotovljene neskladnosti v 20. in 123. členu je zakonodajalec dolžan odpraviti v šestih mesecih, preostale pa najkasneje v enem letu po objavi te odločbe v Uradnem listu RS.

2. 86. in 130. člen, ki sta določala izplačila za nazaj se razveljavita.

3. Pobude za začetek postopka za oceno ustavnosti 1. člen (prvi odstavek), 9., 20. (tretji odstavek), 21. do 25., 28., 62., 104., 105., 116., 119., 120. in 121. člen se zavrnejo.

Zavrne se torej tudi pobuda članov društva, da se odpravi nesorazmerje v invalidninah – TREBUH.

26. marca 1997 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojnih invalidih (UL RS, št. 19/97 z dne 4. 4. 1997), ki je spremenil nekaj členov. Za nas je pomembno, da je določil, da društva vojnih invalidov pridobijo lastninsko pravico na družbeni lastnini, s katero razpolagajo in jo uporabljajo, rekonvalescentno ali zdraviliško dejavnost, odmerna osnova in mesečni denarni prejemki po tem zakonu se usklajujejo tako, kot se usklajujejo pokojnine po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, določi se, da je zoper izvid in mnenje zdravniške komisije o potrebnosti zdraviliškega in klimatskega zdravljenja dovoljen ugovor, ki se vloži na zdravniško komisijo II. stopnje.

18. 11. 1997 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o vojnih invalidih (ZVojl-c), (Uradni list RS, št. 75/1997 z dne 5. 12. 1997), ki je spremenil 40. člen, ki govori o funkcionalni obliki pomoči vojnim invalidom. Vojni invalidi imajo pravico

do tehničnih pripomočkov, ki mu omogočajo mobilnost ter določa kriterije za doplačilo in nakup tehničnih pripomočkov. Zakon o spremembah določa, da se invalidnina in ostali dodatki izplačujejo v mesečnih zneskih. Določa še uskladitev prejemkov po vojnem zakonu.

Državni zbor je sprejel **Zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v RS (Uradni list RS, št. 114/2006 z dne 9. 11. 2006**, s čimer je prenehal veljati 78. člen Zakona o vojnih invalidih, kar je pomenilo, da se je ustavila uskladitev transferjev po zakonu o vojnih invalidih. Do uskladitve je prišlo šele 1. julija 2019, in sicer za 2,4 % po tem, ko je državi zbor sprejel spremembe zakona o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom, ki predvideva usklajevanje transferjev le še 1x letno.

Državni zbor je **30. 5. 2012 sprejel Zakon o uravnoveženju javnih financ (ZUJF) Uradni list RS, št. 40/2012** za zagotovitev vzdržnih javnih financ in zmanjšanje izdatkov proračuna, kar je za vojne invalide pomenilo, da so bila izplačila po vojnih zakonih za nazaj, kar je pomenilo, da so CIV v letu 2012 prejeli eno izplačilo manj. Ukinila se je tudi pravica do zdraviliškega in klimatskega zdravljenja vojnih invalidov. Posledica je bila tudi negativna uskladitev pokojnin, ki nimajo podlage v plačanih prispevkih (pokojnine udeležencev NOB, vojnih veteranov, bivših vojaških zavarovancev (JLA), upravičenci po Zakonu o popravi krivic, izjemne pokojnine itd.). Ukinil se je tudi letni dodatek za vse, ki so imeli pokojnino do 622,01 eur.

17. 3. 2014 je bil v Uradnem listu RS, št. 19/2014 razglašen Zakon o dopolnitvi Zakona o vojnih invalidih, ki v 57. člen zakona doda odstavek, ki se glasi: »Družinski član padlega borca iz 1. točke 9. člena tega zakona, ki je izgubil življenje pri opravljanju vojaških dolžnosti ali drugih dolžnosti za cilje obrambe in varnosti Republike Slovenije v vojaški agresiji na Republiko Slovenijo leta 1991, lahko uveljavi pravico do družinske invalidnine ne glede na izpolnjevanje starostnega pogoja iz 1. točke prejšnjega odstavka.«.

Zakon o izvrševanju proračunov RS za l. 2021 in 2022 (Uradni list RS, št. 174/2020, ki ga je sprejel Državni zbor RS, 26. 11 2020 zopet vrača pravico do zdraviliškega zdravljenja vojnih invalidov. V ZVojl se za naslovom poglavja »VIII. ZDRAVILIŠKO IN KLIMATSKO ZDRAVLJENJE« doda nov 30 a. člen, ki se glasi: Vojni invalid ima pravico do zdraviliškega in klimatskega zdravljenja, kadar je to potrebno za nadaljnje zdravljenje bolezni, ki so predpisane kot indikacije za zdravljenje. Prav tako se spremeni 54. člen navedenega zakona, tako da se glasi:

»Vojni invalid ima pravico do povračila potnih stroškov (prevoznih stroškov ter stroškov prehrane in nastanitve med potovanjem in prebivanjem v drugem kraju), kadar ga upravna enota ali ministrstvo pošlje ali pokliče v drug kraj zaradi pregleda pred zdravniško komisijo ali zaradi zdraviliškega in klimatskega zdravljenja po tem zakonu.

Vojni invalid ima v primerih iz prejšnjega odstavka pravico do povračila potnih stroškov tudi za spremljevalca, če mu je priznana pravica do dodatka za pomoč in postrežbo ali mu je določen spremljevalec za pot na zdraviliško in klimatsko zdravljenje.

Vojni invalid s priznano pravico do dodatka za pomoč in postrežbo ima pravico do povračila stroškov prehrane in nastanitve za osebo, ki mu streže in pomaga med zdraviliškim in klimatskim zdravljenjem v naravnem zdravilišču, če slednje ne zagotavlja pomoči in postrežbe.

Vojni invalid, ki uveljavlja pravico do zdravstvenega varstva po 28. členu tega zakona, ima pravico do povračila potnih stroškov v zvezi z uveljavitvijo te pravice.«.

V času po sprejetju Zakona o vojnih invalidih sta društvo zaznamovala tudi 2 pomembna zakona, ki sta imeli za posledico spremembo Statuta društva, in sicer:

- **Zakon o Društvih, Uradni list RS, št. 64/11 in**
- **Zakon o nevladnih organizacijah, Uradni list RS, št. 21/18.**

7.6 O ODMERI INVALIDNIN PO POSAMEZNIH SKUPINAH INVALIDNOSTI

Tabela 4.

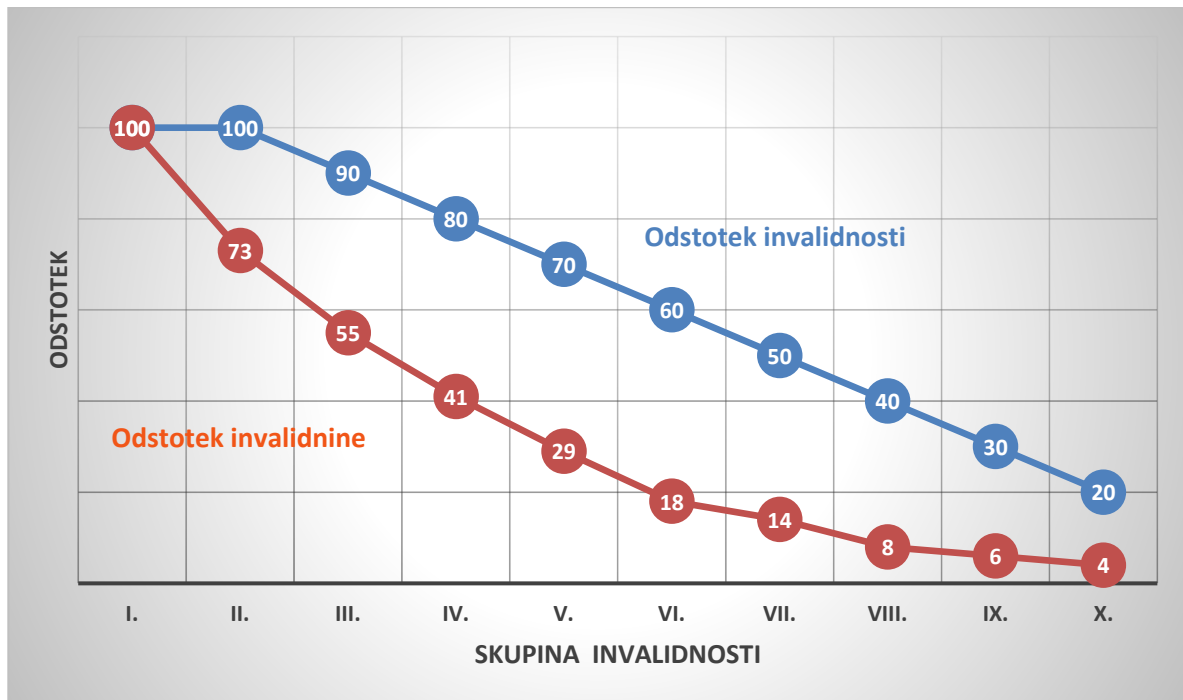
Invalidnina v Avstriji, Nemčiji in Sloveniji v odstotkih od odmerne osnove (%)

Odstotek invalidnosti (%)	Odstotek invalidnine od odmerne osnove (%)		
	SLOVENIJA	AVSTRIJA	NEMČIJA
100+*	100		
100	73	100**	100
90	55	100**	90
80	41	80	74
70	29	60	61
60	18	50	44
50	14	40	35
40	6	30	26
30	8	20	19
20	4	10	

* Skupina »100+« so 100 % invalidi, ki za vsakdanje življenje potrebujejo postrežbo in tujo pomoč (prva skupina invalidnosti).

**Invalidnina je za 90 % in 100 % invalide povečana z dodatkom za najtežje invalide (Schwerstbeschädigtenzulage).

Vir: Šalehar A. 2015. Invalidnina po skupinah invalidnosti – primeri od I. 1938 do 2015. Društvo CIVS Ljubljana. Interni dokument.

Graf 3. Odstotek invalidnine od odmerne osnove po skupinah invalidnosti v Sloveniji – trebuh.

Iz tabele in grafa je razvidno, da je v Sloveniji za invalide z manjšo stopnjo invalidnosti odstotek za odmero invalidnine od odmerne osnove znatno manjši kot v Avstriji in Nemčiji.

Vojni in civilni vojni invalidi od druge do desete skupine invalidnosti imajo v Sloveniji znatno manjše odstotke odmere za invalidnino, kot je odstotek invalidnosti. V jugoslovanskih zakonih o vojnih invalidih je bila v letih 1946–1952 mesečna invalidnina sorazmerna odstotku invalidnosti (deležu zmanjšane delovne zmožnosti), kar je praktično enako, kot je predpisano v avstrijski in nemški zakonodaji. V zakonu, ki ureja pravice invalidov iz osamosvojitvene vojne za Slovenijo, je določeno: Renta se vojaškemu vojnemu invalidu odmeri v odstotku od osnove, ki je enak odstotku priznane invalidnosti.

V letih 1946 in 1950 sta zakona o vojnih invalidih predpisala, da je mesečna invalidnina sorazmerna odstotku invalidnosti. Z uvedbo invalidskega dodatka se je leta 1952 invalidnina vseh skupin invalidnosti od druge do desete znatno zmanjšala, kar velja tudi v sedaj veljavnem zakonu o vojnih invalidih iz leta 1995. Vzroke za te spremembe lahko iščemo morda v razpoložljivih sredstvih za zakonsko varstvo vojnih in civilnih vojnih invalidov. Posebnih strokovnih obrazložitvev (medicinskih) teh sprememb nismo odkrili.

Višino invalidnine glede na skupino invalidnosti je treba v zakonu o vojnih invalidih urediti in za skupine invalidnosti od druge do desete povečati odstotke invalidnine od odmerne osnove. Urejeno naj bo podobno, kot je to predpisano v avstrijski in nemški zakonodaji.

8 ORGANIZIRANOST DRUŠTVA DANES

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana (Društvo CIVS Ljubljana) je danes samostojna, prostovoljna in humanitarna organizacija javnega pomena, ki deluje na področju povezovanja in ohranjanja interesov svojih članov, ki so postali invalidi kot nevojaške civilne osebe zaradi posledic vojnih dogodkov in vojnega materiala.

Društvo je vpisano v **poslovni register RS**:

AJPES Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

Datum obvestila: 13.11.2020

Na podlagi 4., 5., 18., 19. in 20. člena Zakona o Poslovnem registru Slovenije (Uradni list RS, št. 49/06 in 33/07 - ZSReg-B, 19/15 in 54/17), 3. člena Uredbe o standardni klasifikaciji dejavnosti (Uradni list RS, št. 69/07, 17/08), 3. člena Uredbe o standardni klasifikaciji institucionalnih sektorjev (Uradni list RS, št. 107/13) izdaja Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve

**OBVESTILO
O VPISU V POSLOVNI REGISTER SLOVENIJE
za poslovni subjekt**

POPOLNO IME / FIRMA:
DRUŠTVO CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

SKRAJŠANO IME / SKRAJŠANA FIRMA:
DRUŠTVO CIVS LJUBLJANA

SEDEŽ IN NASLOV:
Trg prekomorskih brigad 1, 1000 Ljubljana

IDENTIFIKACIJA - MATIČNA ŠTEVILKA: 5059747000

PRAVNOORGANIZACIJSKA OBLIKA
(na podlagi podatkov registrskega organa oziroma predpisa ali akta o ustanovitvi):
Društvo, zveza društev 453

PODOBLIKA PRAVNOORGANIZACIJSKE OBLIKE POSLOVNEGA SUBJEKTA:
Invalidska organizacija 200

PODATKI O ZASTOPNIKU:
Angela Amalija Zadnikar, zastopnik

STANDARDNA KLASIFIKACIJA DEJAVNOSTI (SKD):
- Glavna dejavnost:
Dejavnost invalidskih organizacij 94.991

STANDARDNA KLASIFIKACIJA INSTITUCIONALNIH SEKTORJEV (SKIS):
Nepridobitne inst. stor. gospodinjstvom 15000

DATUM VPISA PRI REGISTRSKEM ORGANU: 10.05.1977

ZADNJA SPREMEMBA:
11.11.2020 Sprememba sedeža in / ali naslova

DRUŠTVO
CIVILNIH INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE LJUBLJANA
Številka: 185
Datum: 15.11.2020
Trg prekomorskih brigad 1, 1000 Ljubljana

OBRAZLOŽITEV:

Določitev glavne dejavnosti po SKD in šifre SKIS smo opravili na podlagi razpoložljivih podatkov. Če se z razvrstitvijo ne strinjate, vas prosimo, da nam posredujete svoj predlog. Utemeljen predlog bomo upoštevali, vas ponovno razvrstili in vam izdali novo obvestilo.

Tomaz Zgajnar
Tomaz Zgajnar,
vodja izpostave

Društvo je pod zaporedno št.: 10430-5059747000 vpisano v vpisnik **prostovoljskih organizacij** in organizacij s prostovoljskim programom.

Društvo ima po odločbi Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve št. 215-299/2019/7 z dne 20. 1. 2020 **status nevladne organizacije v javnem interesu** na področju invalidskega varstva.

Do leta 2021 smo bili civilni invalidi vojn pod okriljem Ministrstva za delo, družino socialne zadeve. Junija 2021 pa je kot del Ministrstva za obrambo z delom pričela nova UPRAVA ZA VOJAŠKO DEDIŠČINO, ki je pod svoje okrilje združila tri sektorje. Sektor za vojne veterane, vojne invalide in žrtve vojnega nasilja; Sektor za vojne grobove in grobišča ter Vojaški muzej Slovenske vojske.

Torej naše matično ministrstvo ni več Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ampak **Ministrstvo za obrambo RS, Urad za vojaško dediščino.**

Društvo CIVS Ljubljana je pravno formalno odgovorno svojemu najvišjemu organu – občnemu zboru svojih članov, ki mu določi njegove naloge, moralno pa je zavezano vsem slovenskim invalidom za stalno izboljšanje njihovega socialnega položaja. Osnovna izhodišča, ki jim društvo sledi, so prizadevanja za enakovrednost in enakopravnost civilnih invalidov vojne izražena v:

- načelu spoštovanja zakonov in podzakonskih aktov pri delovanju društva,
- načelu enakopravnega obravnavanja ustavno opredeljenih človekovih pravic,
- načelu samostojnosti in neodvisnosti pri svojem delovanju v korist svojih članov,
- načelu podrejenosti in nadrejenosti pri vstopanju v višje interesne povezave,
- načelu enakih možnosti za vse civilne invalide vojn pri urejanju življenjskih pogojev,
- načelu pravičnosti pri ocenjevanju osebne okvare ali prizadetosti,
- načelu pravične dodelitve invalidnin v odstotkih priznane invalidnosti,
- načelu preglednega dodeljevanja sredstev, ki jih družba namenja civilnim invalidom vojn, da bodo ta sredstva resnično porabljena za njihovo osebno dobrobit,
- načelo smotrnosti porabe dodeljenih ali pridobljenih sredstev ob najvišji možni stopnji mobilizacije laičnega prostovoljnega dela svojih članov.

V vseh svojih dejavnostih smo usmerjeni k odgovarjajočim rešitvam invalidskega varstva civilnih invalidov vojn v Evropski Uniji tako v smislu naporov za prilagajanje veljavne zakonodaje, kakor tudi teoretskih strokovnih usmeritev, ki zadevajo rehabilitacijo, zaposlovanje, tehnične pripomočke, človekove pravice in druge dejavnike, ki tvorijo življenje civilnih invalidov vojn v Sloveniji.

Društvo izvaja 4 temeljne socialne programe:

- skrb za ohranjevanje zdravja,
- preprečevanje in blaženje socialnih in psihičnih posledic invalidnosti,
- rekreacija in šport ter
- kulturna dejavnost.

Sedež društva je od 11. 11. 2020 na naslovu **Trg prekomorskih brigad 1**, kjer deluje v pisarni v izmeri 36,06, ki se nahaja v četrtem nadstropju in jo sestavljata prostor št. 416 v izmeri 18,62 m² in prostor 417 v izmeri 17,44 m². Društvo je prejelo prostore v brezplačno uporabo s strani Mestne občine Ljubljana za dobo 5 let.

STRUKTURA ČLANSTVA

V Društvo CIVS Ljubljana je bilo konec leta 2020 včlanjenih še 177 civilnih invalidov vojn, 43 družinskih upravičencev po umrlem CIV in 42 podpornih članov. Starostna struktura članstva je precej visoka, saj povprečna starost znaša 80,1 let. Starostna struktura po letih in po spolu je prikazana v spodnji tabeli.

Tabela 5.

Starostna struktura CIV, včlanjenih na dan 31. 12. 2020

Starost v letih	Moški	Ženske	Skupaj	Deleži po starosti
Do 49	0	0	0	0
50 do 59	7	0	7	4,0
60 do 69	10	0	10	5,6
70 do 79	27	12	39	22,0
80 do 89	78	28	106	59,9
Nad 90 let	8	7	15	8,5
Skupaj	130	47	177	100

Kot je razvidno iz tabele je v društvo včlanjenih 83 več moških kakor žensk. Starostna struktura je precej visoka, saj je povprečna starost CIV kar 80,1 leta. 59,9 odstotkov vseh včlanjenih CIV je starih med 80 in 89 let. Visok odstotek velja tako za moške kakor ženske. Težave zaradi invalidnosti, ki pestijo populacijo CIV, se tako kombinirajo še s težavami, ki so značilne za starostno obdobje.

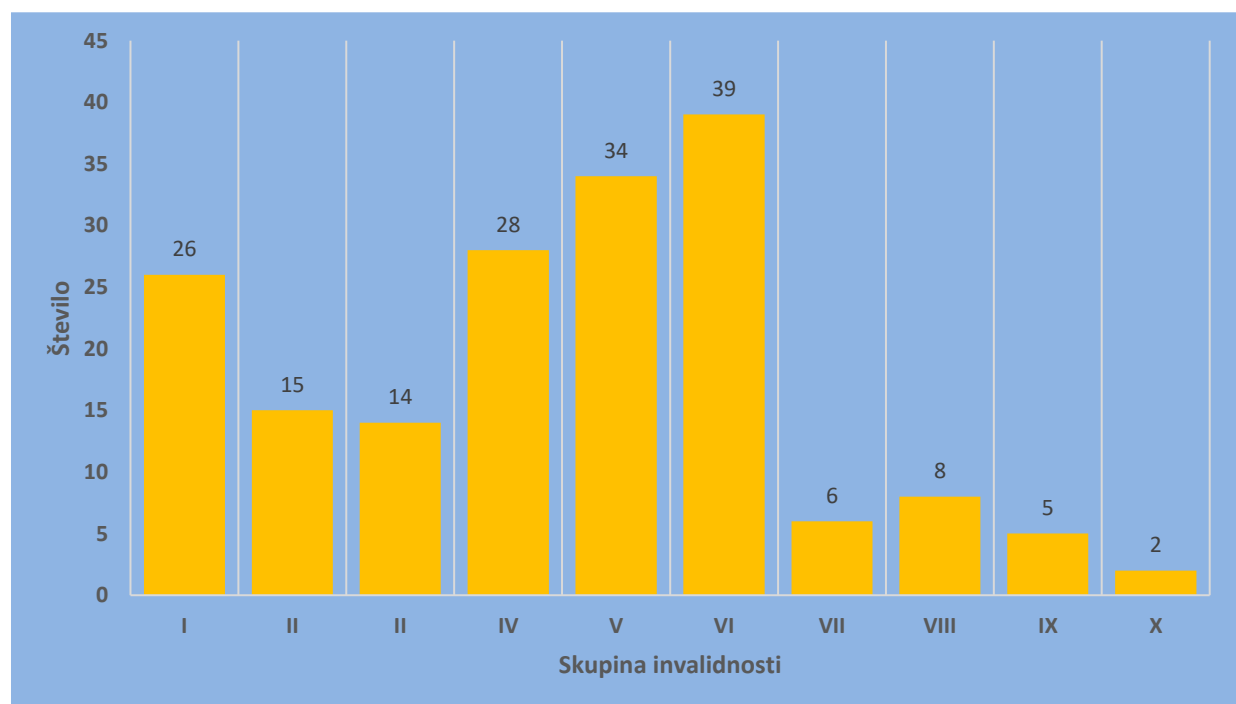
Glede na težo poškodbe, ki je bila civilnim invalidom vojn zadana zaradi vojnih okoliščin in je odmerjena v odstotkih po Pravilniku o ugotavljanju odstotka vojne invalidnosti (Uradni list RS, št. 20/96 in 14/00), imamo danes v Društvu včlanjeno naslednjo strukturo civilnih invalidov vojn:

Tabela 6.

Struktura članov po spolu in glede na skupino invalidnosti

% invalidnosti	stopnja invalidnosti	MOŠKI	ŽENSKÉ	SKUPAJ	% vseh po stopnji inva.
100	I	15	11	26	14,69
100	II	13	2	15	8,47
90	II	10	4	14	7,91
80	IV	20	8	28	15,82
70	V	29	5	34	19,21
60	VI	28	11	39	22,03
50	VII	6	0	6	3,39
40	VIII	5	3	8	4,52
30	IX	4	1	5	2,82
20	X	0	2	2	1,13
	SKUPAJ	130	47	177	100,00

Graf 4. Prikaz števila članov glede na skupino invalidnosti na dan 31. 12. 2020.

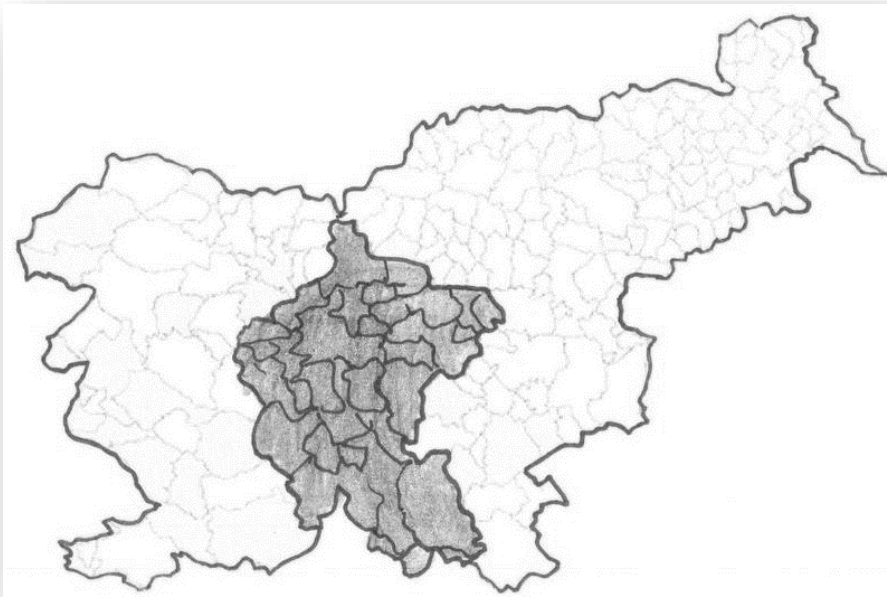

Kot je razvidno iz tabele in grafa je največ civilnih invalidov VI. skupine oz. ima 60 % invalidnost. Skupaj 22 %. Najtežje poškodbe od I. do VI. stopnje po teži invalidnosti ima skupaj kar 88 % civilnih invalidov vojn, včlanjenih v društvo. Le 11,86 odstotkov civilnih invalidov vojn ima lažje poškodbe, od VII.–X. stopnje. 100 % invalidnost I. in II. stopnje ima 23,16 odstotkov vseh včlanjenih civilnih invalidov vojn. Visok odstotek, ki znaša 14,69 % včlanjenih invalidov, ima najvišjo, I. stopnjo invalidnosti, kar pomeni, da je

zaradi vseh okvar zdravja invalidnost taka, da civilni invalid vojne potrebuje pomoč za vse osnovne fiziološke potrebe.

Društvo sedaj deluje na območju Slovenije – predvsem na območju občin: Bloke, Borovnica, Brezovica, Cerknica, Dobropolje, Dobrova - Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Domžale, Grosuplje, Horjul, Hrastnik, Ig, Ivančna Gorica, Kamnik, Kočevje, Komenda, Litija, Ljubljana, Logatec, Loška dolina, Loški potok, Lukovica, Medvode, Mengeš, Moravče, Osilnica, Ribnica, Sodražica, Šenčur, Škofljica, Trzin, Trbovlje, Velike Lašče, Vodice, Vrhnika in Zagorje ob Savi.

Slika. Območje, ki ga pokriva društvo.

Trenutno je sedež društva v Ljubljani, Trg prekomorskih brigad 1.

V petdesetih letih so društvo uspešno vodili naslednji predsedniki:

1971–1975	Edo Intihar
1975–1979	Tone Tomc
1979–1983	Janez Jereb
1983–1984	Branko Zajc
1984–1986	Janez Jereb
1986–1990	Marko Brežan
1990–1991	Janez Jereb
1991–1994	Slavko Matičič
1994–1998	Jožef Miklavič
1998–2002	Zdravko Zore
2002–2004	Zdravko Zore
2004–2006	Zdravko Zore
2006–2012	Zdravko Zore
2012–2014	Karel Hribšek
2014–danes	Angela A. Zadnikar

Izpostaviti moramo tudi osebno prizadevnost tajnic in tajnikov:

1971–1975	Mojca Kralj
1975–1979	Franc Janžekovič
1979–1981	Franc Berdon
1981–1986	Milica Zupančič
1986–1990	Miljutin Ajdič
1990–2013	Marko Brežan
2013 –danes	Petra Kapš

ORGANI DRUŠTVA

V mandatu 2020–2024 so bili izvoljeni: za predsednico društva Angela A. Zadnikar (levo) in za podpredsednika društva Marko Brežan (na sredini). Tajnica oz. poslovna sekretarka je Petra Kapš (desno).

Angela A. Zadnikar – predsednica Društva

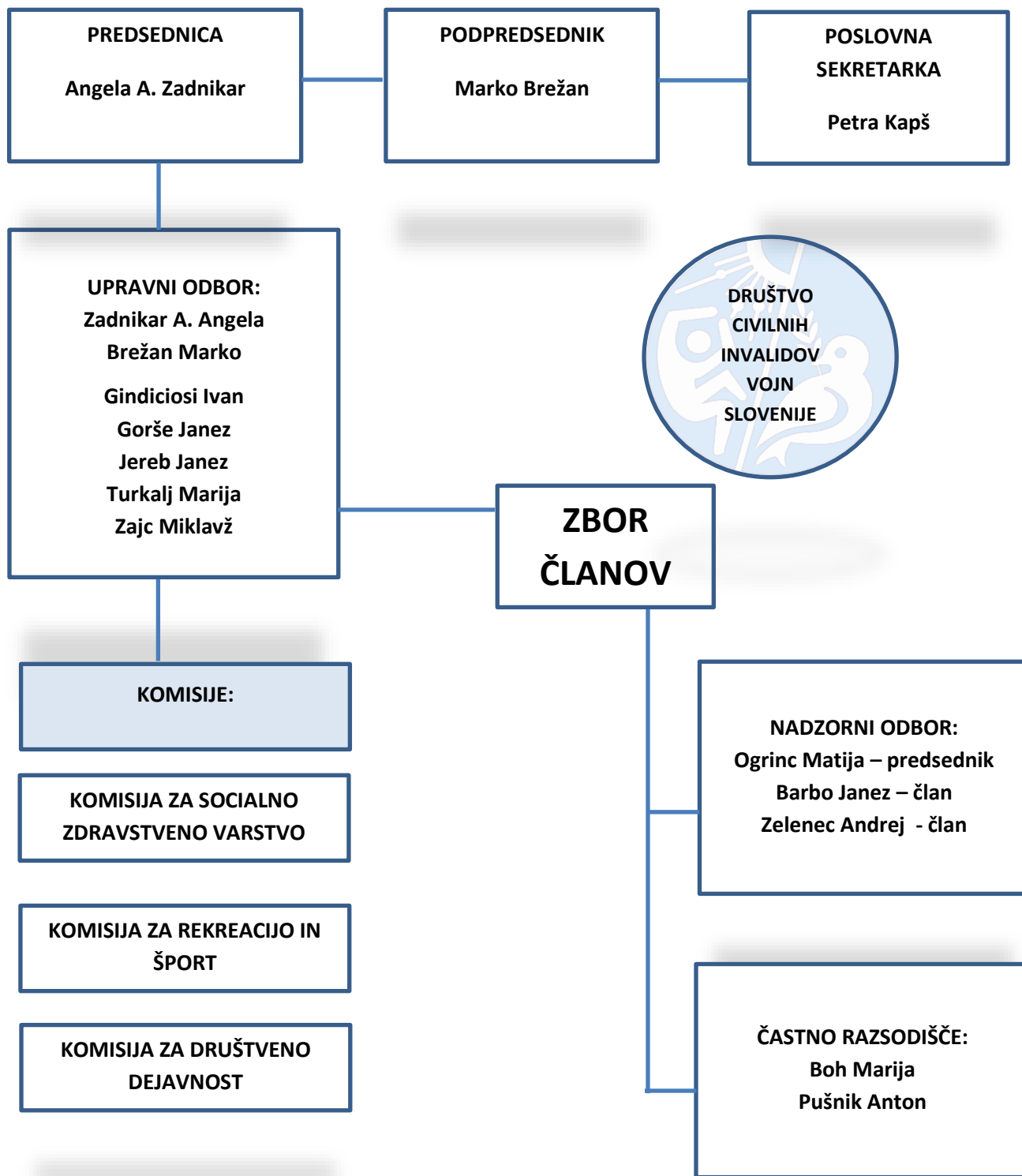
Angela A. Zadnikar je predsednica Društva od l. 2014. Že 3 desetletja aktivno dela s civilnimi invalidi vojn osrednje Slovenije. Zna prisluhniti potrebam posameznih članov in se rahločutno odzvati na velikokrat osebne probleme posameznikov. S svojim optimizmom, vedrino in pozitivnim razmišljanjem, invalidom prenese prenekatero uro sprostitve in veselja. Brez pretiravanja lahko rečemo, da je v pravem pomenu besede zaupnica vseh civilnih invalidov osrednje Slovenije. Od leta 2014, ko je postala predsednica Društva CIVS Ljubljana ter zakonita zastopnica Društva, skrbi za koordiniranje med posebnimi socialnimi programi in upravljanjem Društva. V zadnjih letih je prispevala dobršen del k povezovanju vseh družtve CIV v Sloveniji in ZDCIVS.

Angelco, kot jo kličemo, poznajo vsi člani Društva. Vedno se prijazno nasmehne in poskuša ustreči željam članov. Je tudi članica Komisije za socialno in zdravstveno varstvo in predsednica Komisije za društveno dejavnost.

Marko Brežan – podpredsednik Društva

Visok jubilej ima pomen tudi za podpredsednika Društva Marka Brežana, saj mineva že 35 let njegovega aktivnega dela v Društvu. Leta 1986 ga je takratni predsednik Janez Jereb povabil k sodelovanju. Takrat je Marko prevzel vodenje Društva in mu tri leta predsedoval. V njegovem mandatu se je sistem spreminjal tako, da so invalidska društva dobila veljavo, financiranje pa je pričelo potekati preko javnih razpisov. Dela je bilo preveč, da bi ga lahko opravljal poleg redne službe (bil je profesor matematike), zato so za pomoč prosili Mestno občino Ljubljana, ki je l. 1990 pričela sofinancirati delovno mesto tajnika Društva. Ker niso našli primerne kandidata je delo tajnika prevzel kar Marko sam. Na tem položaju je ostal do l. 2013, ko se je upokojil. Marko je menil, da je najbolj pomembno k delu Društva pritegniti člane same. Iskal je ljudi, ki so bili strokovnjaki na svojem področju in tako se je zbrala odlična ekipa. Med njimi so člani, ki so kljub invalidnosti uspeli doseči visoko ali višjo izobrazbo in so bili na odgovornih delovnih mestih. V letih dela je Marko preštudiral mnogo zakonov in predpisov in je še danes pravi naslov, da svetuje članom kako ukrepati. Je podpredsednik Društva, član UO, namestnik člana Upravnega odbora Zveze, član Športne komisije, izvajalec socialnih programov, koordinira in organizira dejavnost rekreacije in športa za člane in spodbuja člane k športni aktivnosti.

Slika. Organi Društva v mandatu 2020–2024.

9. SOCIALNO VARSTVENI PROGRAM DRUŠTVA CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

Socialno varstveni program Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana zajema 4 programe, v sklopu katerih izvajamo skupinske in individualne dejavnosti, v katerih se združujejo ljudje, ki so postali invalidi kot otroci, večinoma med in po II. svetovni vojni zaradi neposrednih vojaških akcij, eksplozij zapuščenega vojaškega materiala, bolezni ter zaradi težkih razmer bivanja v taboriščih, zaporih in izgnanstvu. Štirje so postali invalidi v času osamosvojitvene vojne za Slovenijo.

Vojni dogodki so na naših članih pustili pečat v obliki invalidnosti, nevrotičnih stanj, dodatno pa jih težijo še težave, ki pridejo s starostjo. Zdravstveno stanje članov se čedalje slabša, težave se stopnjujejo, socialna mreža se oža, osamljenosti je vse več.

Socialno varstveni program društva je namenjen predvsem lajšanju zdravstvenih težav članov, pomoč pri zagotavljanju čim bolj kvalitetnega polnega in samostojnega življenja, preprečevanju socialne izključenosti in osamljenosti ter krepitvi zdravstvenega stanja z namenom usposabljanja članov za čim bolj aktivno in samostojno življenje. Program prilagajamo potrebam in željam uporabnikov. Z njegovo vsebino poskušamo maksimalno kompenzirati invalidnost in druge zdravstvene ter psihosocialne težave.

9.1 STATUSNO-PРАВNA DEJAVNOST

Poteka predvsem na naslednjih področjih:

- spremljamo zakonodajo, ki se nanaša na varstvo in pravice CIV;
- po potrebi sprožimo postopke za uveljavitev davčnih olajšav invalidom sorazmerno s stopnjo njihove invalidnosti;
- prizadevamo si za pravičnejše izplačevanje invalidnin glede na odstotek invalidnosti;
- prizadevamo si, da država civilnim invalidom vojn prizna odškodnino za obdobje po vojni, ko nam ni priznala statusa in pravic civilnega invalida vojn;
- prizadevamo si, da se organiziranost društev civilnih invalidov vojn v smislu določil Zakona o invalidskih organizacijah na republiški ravni preoblikuje v učinkovito pravno in organizacijsko urejeno organizacijo;
- obveščamo javnost o položaju in odprtih vprašanjih varstva civilnih vojnih invalidov.

9.2 POSEBNI SOCIALNI PROGRAMI

- 1. OHRANJEVANJE ZDRAVJA**
- 2. PREPREČEVANJE IN BLAŽENJE SOCIALNIH IN PSIHIČNIH POSLEDIC INVALIDNOSTI**
- 3. ŠPORT CIV**
- 4. KULTURNI PROGRAM**

9.2.1 OHRANJEVANJE ZDRAVJA

Namen socialnega programa Ohranjanje zdravja je predvsem zdravstvena preventiva, gibalne sposobnosti invalidov, ohranjanje življenjske moči in volje ter boljša vključenost v okolje. Gre za izboljšanje psihofizične kondicije invalidov in preprečevanje nastajanja novih obolenj, ki so posledica invalidnosti in staranja.

Namen:

- CIV seznanjati s pravicami s področja zdravstva in sociale,
- usposobiti oz. izobraževati invalide o možnostih reševanja zdravstvenih težav,
- usposobiti družinske člane in druge prostovoljce za pomoč invalidom,
- članom, ki ne zmorejo več voziti ali uporabljati javnega prevoza, omogočiti prevoze, povezane z vsebino PSP,
- sproti informirati invalide o vsebini PSP za čim večjo aktivnost in udeleženoost.

Cilji:

- izboljšati oziroma vsaj zadržati zadovoljivo zdravstveno stanje,
- nuditi potrebno podporo, kot npr. informiranje, načrtovanje rešitev in pomoč pri uveljavljanju pravic – informirati CIV o zdravju s predavanji in delavnicami na temo zdravja,
- zagotoviti prevoze do zdravstvenih in podobnih ustanov.

Za civilne invalide vojn tovrstnega programa in na tak način ne izvaja nobena druga vladna ali nevladna organizacija. Društvo je vez med različnimi institucijami in potrebami CIV, ki uveljavljajo svoje pravice. Program povečuje zdravstveno in socialno varnost posameznikov v vsakdanjem življenju in s tem ohranja njihovo psiho-socialno in zdravstveno stanje, kar posledično pomeni zmanjšanje potreb po podpornih službah na državni in lokalni ravni. S tem programom spodbujamo razne oblike pomoči drug drugemu in samopomoč. Upravičenost prevozov v sklopu programa se kaže v potrebi vedno večjega števila invalidov, ki sami zaradi gibalne oviranosti in vedno višje starosti ne zmorejo več priti na aktivnosti v programu.

Predstavitev programa skozi slike:

Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana
Prejeto: 19. 06. 2015
Dr. med. 01 21 122
Krajevski zdravstveni center
Cerkljanskega območja

42 let
1973-2015
50 let
1965-2015
Društvo civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana
Vojna ulica 10, 1000 Ljubljana

**PREVENTIVA IN DEMENCA -
MOTNJE SPOMINA**

Živimo zdravo in možgani nam bodo hvaležni.

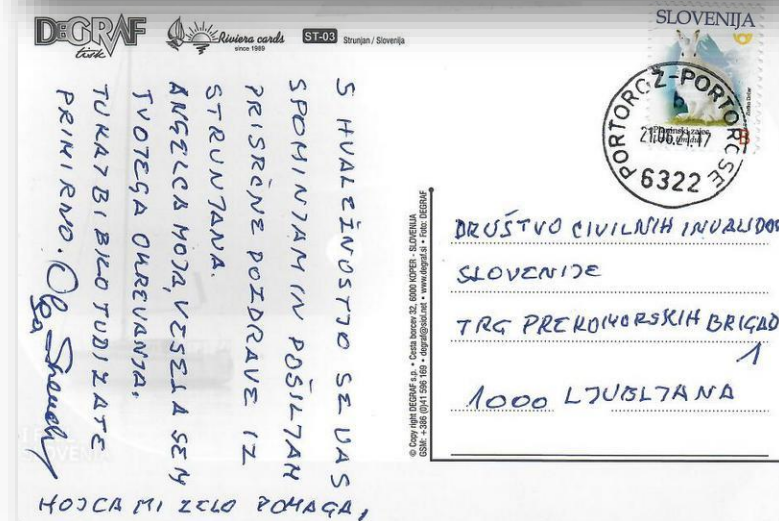
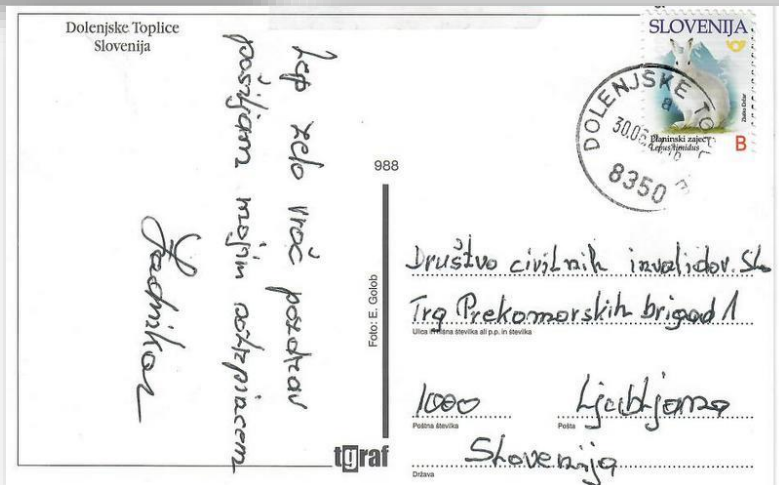
VAJE ZA OGREVANJE

?

Regijsko srečanje občin: Cerkljica, Loška Dolina, Logatec in Vrhnika
Cerkljica, 19. 06. 2015

V 50. letih izvajanja programa ohranjanja zdravja smo skupaj prehodili dolgo pot. Izvedli smo nešteto predavanj in delavnic, tudi večdnevni na temo zdravja, sofinancirali terapije in masaže, bivanje v zdraviliščih mnogim CIV in njihovim spremljevalcem, medicinske pripomočke itd. Organizirali smo zdravstvene meritve s pomočjo zdravstvenih ustanov, nudili spremstvo, prevoz k zdravniku ali na terapije. V sklopu programa smo letno s kombiji, avtomobili ali avtobusi prevozili na tisoče km po Sloveniji ali po tujini in vložili nešteto ur prostovoljcev, ki so spremljali invalide in pomagali pri organizaciji in izvedbi aktivnosti v sklopu programa. Kopali smo se v zdraviliščih in na morju, organizirali vodeno telovadbo v vodi in na prostem, skupaj kuhali zdravo, se obveščali o zdravi prehrani, pomembnosti gibanja in zdravega življenja. Civilne invalide vojn smo napotili na zdraviliško zdravljenje preko ZCIV in preko Upravne enote. Od vsega začetka, od ustanovitve društva smo člane seznanjali s pravicami na področju zdravstva in sociale. Usposabljali smo invalide in njihove svojce o možnostih reševanja zdravstvenih težav, velikokrat tudi s pomočjo predavateljev in strokovnjakov. Naš cilj v programu je bil vedno izboljšati ali zadržati zadovoljivo zdravstveno stanje CIV, nuditi podporo in pomoč pri uveljavljanju pravic. V sklopu programa vsakoletno spremljamo zdravstveno sliko članstva in se informiramo o zdravstvenem stanju vsakega vključen dolga od sreče

posameznega civilnega invalida, ki je v društvo. Torej, skupaj smo prehodili pot, pol stoletja, se skupaj smejali in tudi jokali ali žalosti, se zdravili, učili, seznanjali in reševali težave drug drugega. Predvsem pa smo postali pravi prijatelji.

Nekaj razglednic, ki jih člani v zahvalo pošiljajo iz zdraviliškega in klimatskega zdravljenja.

9.2.2 PREPREČEVANJE IN BLAŽENJE POSLEDIC INVALIDNOSTI

Namen socialnega programa preprečevanje in blaženje posledic invalidnosti je pomagati civilnim invalidom vojn, da čim dlje ostajajo aktivni kljub svoji invalidnosti in starosti, skrbeti, da jih starost čim manj ovira pri samostojnosti, življenju in čim dlje ostanejo neodvisni, poiskati ustrezne vsebine in invalidom pomagati k boljši vključenosti v okolje, omiliti osamljenost, usposobiti/izobraževati invalide, svojce, druge člane kot prostovoljce in invalidom zagotoviti varen bivanjski prostor. Cilji programa so zagotoviti občasno socialno pomoč materialno ogroženim, nuditi pomoč pri zagotavljanju nege oz. spremljanju invalida, po potrebi zagotoviti tolmača za gluhe, izvajati obiske na domu, v DSO in zdravstvenih ustanovah, organizirati strokovna srečanja in ekskurzije, zagotavljanje pomoči pri raznih opravilih, pomagati do neodvisnega in kakovostnejšega življenja z delavnicami/predavanji za osebno rast, s področja samopomoči, krepitev socialne mreže, izvesti predavanja in delavnice za invalide in prostovoljce ter zagotoviti invalidu prilagojen bivanjski prostor.

Za civilne invalide vojn je ta program potreben in upravičen s tem, da ga za njih druge organizacije ne izvajajo v potrebni meri ali pa sploh ne, člani sami pa se največkrat ne znajdejo in si ne znajo poiskati ustrezne pomoči. S starostjo postaja invalidnost vse večja ovira za njihovo samostojno življenje, zato je potrebno poiskati čim več obstoječih oblik in čim več vsebin pomoči, tudi specifične, za kompenzacijo invalidnosti, lajšanje tegob in preprečevanje izključenosti. Društvo ima pri tem zelo pomembno vlogo, saj gre za pomoč s strani oseb, ki znajo zaradi podobnih življenjskih izkušenj ter posledično medsebojne povezanosti prisluhniti, razumeti in pomagati. Program je namenjen tako včlanjenim kot nevčlanjenim civilnim invalidom vojn.

Predstavitev programa skozi slike:

Program **Preprečevanje in blaženje posledic invalidnosti** se izvaja že od same ustanovitve društva, torej 50 let. Pol stoletja truda, da bi bili civilni invalidi vključeni v družbo in bili aktivni kljub invalidnosti in starosti, se je obrestovalo. Skupaj smo v 50 letih prehodili nešteto poti. Dobesedno ali v prisposodbi. Vseskozi smo se trudili omiliti osamljenost in vključiti invalide v družbo, ustvariti prijateljstva, lajšati težave, povezane z invalidnostjo in krepiti socialno mrežno. Skupaj smo prepotovali tisoče kilometrov, organizirali nešteto strokovnih ekskurzij, tudi večdnevni in prepotovali ter spoznali nešteto evropskih in balkanskih držav. Preplesali smo mnoge noči, obeležili nešteto obletic, praznikov, se preoblačili v pustne šeme, plesali ples zaljubljenih, nazdravljali s penino ob novoletnih srečanjih in obeležili osebne praznike članov. Med drugim smo praznovali tudi visoke jubileje in skrbeli, da so se člani imeli lepo. Pred nekaj leti smo obeležili tudi 70. obletnico poroke najstarejše članice društva in njenega sedaj že žal pokojnega moža. Obiske smo izvajali že od vsega začetka, člani so nas vedno sprejeli z odprtimi rokami in z veseljem v očeh. Skrbeli smo za socialno šibke člane in jim pomagali tako s finančne plati kot psihosocialne. Tudi za oddaljene člane smo skrbeli in aktivnosti pripeljali v njihove kraje. Organizirali smo mnogo predavanj, delavnic, regijskih srečanj, s kombiji in avtobusi pripeljali člane, v kolikor sami niso imeli možnosti in ob tem čutili veliko zadovoljstvo in hvaležnost. V sklopu programa smo člane redno obveščali, izvajali razgovore, nudili pomoč pri višanju odstotka invalidnosti, izpolnjevali obrazce, jim pomagali pri nakupu hrane, prevozih, manjših popravilih. Sodelovali smo z različnimi inštitucijami (Rdeči križ, CSD, UE itd.) in nudili pomoč članom pri navezovanju stikov in urejanju birokracije. V sklopu programa se zahvaljujemo vsem prostovoljcem, ki so nudili pomoč invalidom, jim nudili spremstvo, pomagali pri koordinaciji in izvajanju aktivnosti, se vključevali v usposabljanja in podarili svoj čas ter nudili nesebično pomoč civilnim invalidom vojn. V 50 letih smo vsi postali ena družina, prijatelji, ki smo vedno tukaj eden za drugega.

Rad bi se zahvalil vodstvu našega društva za prijetne trenutke, ki ste jih omogočili članom društva in to s prijetnimi izleti in predavanji. Vesel sem, da smo na izletih obiskali veliko lepih krajev in zanimivosti, katerih sam ne bi nikoli obiskal. Zato lepa hvala.

Jartur

OB ENEM VSO POHVALO IN ZAHVALO
ZA VAŠO SKRIB, ZA DOBRO POČUTJE
ČLANOV DRUŠTVA.

VSE LEPO, DOBRO, USPEŠNO ŠE NAPREJ
S POZDRAVI

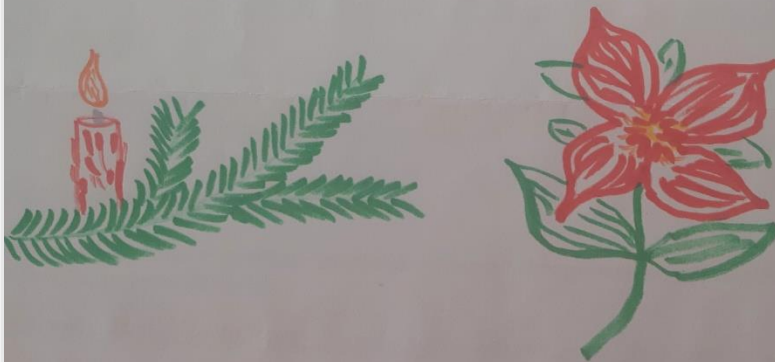
Snježana Ožeg

Dragi člani društva in vsi ki me poznajo, predvsem pa predsednici Angelci, podpredsedniku Marku in pa sekretarki Petri. Hvalo za komunikacijo ne daljšavo z nami in vaše zanimanje za nas kljub nedruženju, ki ga zelo pogrešamo. Želim vam vse lepo in predvsem zdravje v prihajajočih praznikih v spominu mi kar naprej prihajajo naša lepa prednovoletna srečanja, ki smo jih imeli.

Tudi v novem letu 2021 vam želim vse lepo, zdravje in da bi čimprej porabili to čudno leto in se normalno družili

Še enkrat Veko sreče, velikje v krogu najdražjih vsem želim predvsem pa zlatovje, da se čimprej kaj družimo in „vidimo“

Vse lepo Stanislav Zajc in Tofjane in Branko

SPOŠTOVANI

Hvala vsem za pomoč. Lelo sem veselja. Vse bom imela za dolgo časa.

Želim vam zdravja in mnogo uspehov v nadaljnjem letu.

Pozdrav vsem g. Markotu g. Angelci in dam Petri zelo rada se spominjam časa druženja, žal počasni vendar zelo hitro mineva. Kod peki leta tečejo kod reka se spomim sprepuljajo clovka

9.2.3 ŠPORT IN REKREACIJA

Danes se športu in rekreaciji daje vedno večji pomen. Dokazano je namreč, da izboljšujeta oz. ohranjata psiho-fizično kondicijo in pomenita zdrav način življenja, poleg tega pa tudi preprečujeta socialno izključenost, depresivno razpoloženje in osamljenost. Vse naštetu pa je namen tega programa. Vsi za to potrebujemo motivacijo, posebno še starejši invalidi. Z intenzivnim motiviranjem želi društvo spodbuditi čim več posameznikov v telesno aktivnost in na ta način posredno utrjevati samozavest. Cilj programa je organizirati športne in rekreativne aktivnosti, ki so primerne in prilagojene starosti ter invalidnosti, tako da bodo dostopne za čim večje število invalidov. Organiziramo tudi meddruštvena tekmovanja oz. rekreativna srečanja predvsem z namenom preprečevanja socialne izključenosti in povezovanja z drugimi športniki/rekreativci ter druženja.

Za CIV ne izvaja takega programa nobena druga organizacija, ker je vadba in druga športna rekreacija, ki jo organiziramo, prilagojena invalidnosti in starosti. Z vključenostjo v program se povečuje zadovoljstvo posameznikov v vsakdanjem življenju, ohranja se njihovo psiho-somatsko in zdravstveno stanje, kar posledično pomeni zmanjšanje potreb po podpornih službah državne in lokalne ravni.

Predstavitve programa skozi slike:

Slepi Ivan Povše (prvi na sliki) in drugi civilni invalidi vojne med skalami naše najvišje gore.

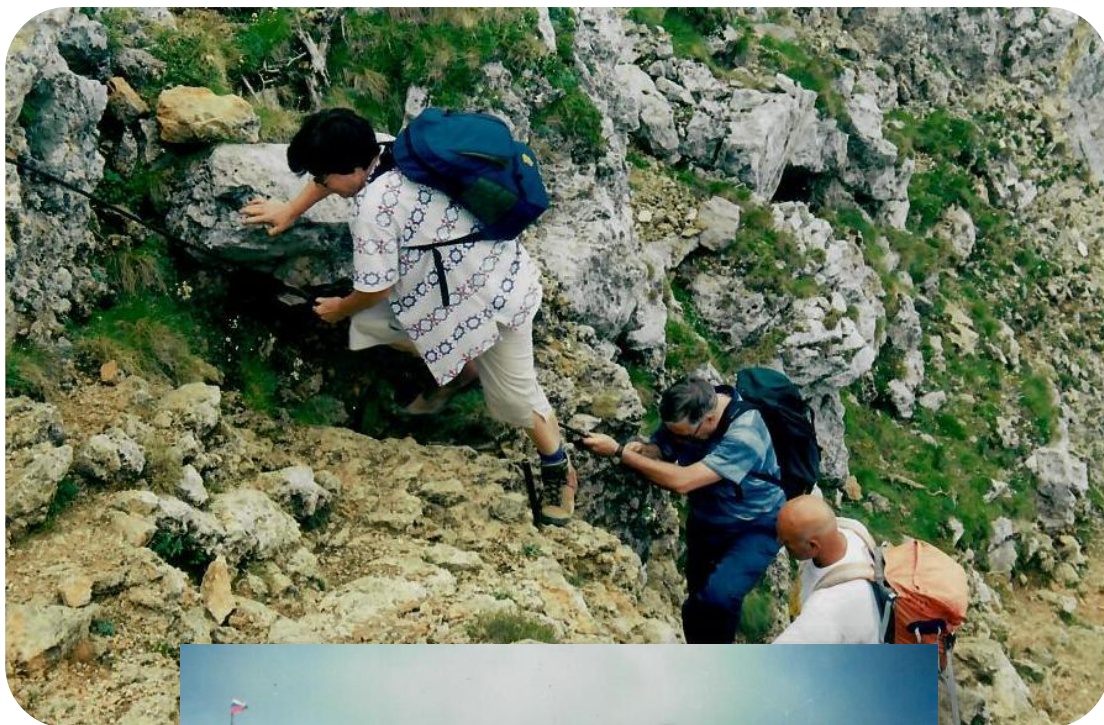
● Invalidi na Triglavu

(ml) LJUBLJANA, 28. — Medobčinsko društvo civilnih invalidov vojne iz Ljubljane je organiziralo za člane pohod na Triglav. Invalidi so se že prej v okviru planinske sekcije udeleževali izletov in pohodov na naše gore. Končno so se odločili »napasti« tudi našega očaka, vendar samo v primeru dobrega vremena. Enajst se jih je odpravilo na Triglav, osem invalidov, trije so bili slepi in trije spremljevalci za slepe. Imeli so srečo z vremenom, odlične vodiče in kljub težki poti, so uspeli. Pri pohodu jim je finančno pomagalo nekaj podjetij.

V društvu gojijo tudi druge športne panoge in vabijo vse civilne invalide vojne, da se jim pridružijo v klubskih prostorih na Celovski 50.

26/07/2007

Pokali za zaslužene zmage naših članov športnikov, ki krasijo pisarno društva.

25. 2. 2021 je minilo 60 let, odkar je naš član – civilni invalid vojne JOŽE ŠLIBAR – postal prvi Slovenec, ki je postavil svetovni rekord v smučarskih skokih z daljavo 141 m na nemški skakalnici Oberstdorf in s tem za 2 m izboljšal deset let star rekord finskega skakalca.

Med športniki velja omeniti člana **Ivana Gindiciosija**, civilnega invalida vojn, ki je že od same ustanovitve društva aktivno vključen v program športa, tako organizacijsko kakor kot soudeleženec tekmovanj v vseh disciplinah. Ivan je predsednik komisije za šport pri društvu in član športne komisije pri Zvezi društev civilnih invalidov vojn Slovenije. L. 2011 je bil v časopisu *Nedelo* objavljen članek »Nogo da dol, pa gre gor«, ki ga je zapisal Grega Kališnik. *Delo*, d.d. nam je dovolilo ponatis članka, ki je bil objavljen tudi v Naših vezeh, interna izdaja, št. 62, marec 2015.

Ivanu ni enakega

Nogo da dol, pa gre gor

Ivan ni nekaj posebnega, ker se piše Gindiciosi, no, naj roko dvigne tista, ki je že velikokrat slišala za ta priimek. Pa bi bila že vijuga, kako je prišel do njega, vredna nekaj vrstic. Ivan, 73 let je star, živi v ljubljanskih Fužinah, nikakor nima občutka, da je kakorkoli poseben. Pa vendar, poskusim.

Bil je dan sv. Petra in Pavla, 29. junij 1942, ki ga bo Gindiciosi za vekomaj s seboj nosil. Bila je vojna, »rojstna lška vas je bila požgana, družina je živela v bližnjem Kotu«, otroci so se šli svoje vragolije, Ivan je našel ročno bombo, paradajzarico, padla mu je iz rok: »Na levi nogi mi je kožo postrgalo do členka, a se je vse zastrupilo, po nekaj dneh so mi jo odrezali.« Nad kolenom, pa ob dva prsta desne roke je bil. Desetega julija je imel, eden šestih otrok v družini, četrti rojstni dan. Pa se, brez noge, »kot otrok nisem čutil hendikepiranega, mama mi je govorila, da sem finfk, spreten«, počel je vse, kar drugi, po svoje, včasih še več. Kolo je vozil, pa jahal, »me je nekoč, privezanega na konja, obrnilo, z glavo sem visel navzdol«, konj mu je v prestrašenem diru nos razbil, ko je skočil čez jarek, se je jermen strgal, Ivan pa je odrešen telebnil po tleh.

Fantič je najprej hodil z običajnimi berglami, nato s podpazdušnimi, nato je dobil gusarsko protezo, bilo je leta 1949, osem let pozneje normalno umetno nogo. Zaposlen je bil v Rogu in Astri, v prvem je delal vse, v drugi v elektronskem centru. Pet let se je iz lške vasi v Ljubljano vozil s kolesom. In nazaj. Živel je običajno

življenje, hišo zidal, ko se je zaposlil, je začel plavati, tudi tekmovati.

Ko izve, da gre!

Leta 1984, z zbitimi štirimi križi, je začel hoditi v hribe. Zakaj tako pozno? »Ker nisem vedel, da gre!« Sosedje v Fužinah, kjer Ivan živi s partnerko, verjetno niti ne opazijo, da nima noge, morda, da malo šepa. Večino časa živi s protezo, keglja, balina, strelja z zračnim, nekoč malokalibrskim orožjem. A s hribi je drugače: »Krn odrezane noge je premajhen, v protezi pleše, ni opore, zato je treba umetno nogo sneti in poprijeti za bergle.« Nič lažje od običajnih, ročaja ima prilagojena, sploščena, pa na konici ni gume, bi se po eni, dveh turah izrabila, pa še drsi. Namestil si je posebne jeklene konične nastavke, za najino pot mu jih je »šlosar specialno nabrusil«. O poti pozneje. O aluminijastih berglah še, da so najtežje železne objemke za roke, rad bi lažje, ne vem, morda karbonske opornice. Obstajajo? Bi se dale narediti?

»Moja prva pot je bila na Lisco, kmalu zatem na Kamniško sedlo, vse me je bolelo, roke ožuljene do mehurjev.« A ni

obupal, »rad se ukvarjam s športom, a v hribih sem doma«. Ves čas me popravlja, če pretiravam z njegovo drugačnostjo, na vprašanje, v čem se njegovo življenje razlikuje od neinvalidovega, pove: »Jaz se dobro počutim, pa saj ne vem, kako je, če imaš obe nogi.« Bo držalo.

Da ne bi kdo, posmehovaje se, razmišljal, kako Ivan hodi na Rožnik, Golovec, za vrhunec na Šmarno, na sebi prilagojene vzpetinice. Nak, prečesal je slovensko planinsko transverzalo, šla sva se igrice, jaz sem navrgel ime gore, on je odvrnil: »Bill!« Grintovec, Kočna, Skuta, Turska gora po žlebu, a ne po jeklenicah, ampak po šodru, en korak navzgor, metri oddrsavanja dol, težko je bilo, pa Karavanke, pa Julijci, tudi Zahodni, italijanski, najnatančnejši udarec po glavici žeblice pa je gotovo alpinistični vzpon po Slovenski smeri v severni steni Triglava leta 1989. Z legendarnimi gorniki za družbo. Ivan: »Najteže mi je v stenah, tudi na zajlah, kam z berglami, ko potrebujem obe prosti roki.« No, ponavadi v visokogorju pač ni sam.

Je bila kdaj nesreča? »Padajo drugi, jaz pa ne.« Nekoč se mu je na Primorskem bergla udrla, »sem naredil kozolec nazaj, hujšega ni bilo«.

Posebej doma ne trenira, ne dviguje uteži, »sklec se mi ne ljubi«, vsak dan malo potelovadi, štirikrat na teden je aktiven v društvu civilnih invalidov vojne, športa, če je mogoče, gre dvakrat na teden na Debni vrh nad Zalogom, ob vikendih pa, kam drugam, v hribe. Z litostrojsko skupino, »kjer sem maskota«.

Kaj moč, tehnika!

Brez gibanja ne bi šlo, pravi, pa takole mi odgovori na zastavljeno dilemo: »Bliže invalidnosti sem s protezo, brez bergel ...« kot z njimi, brez umetnega podaljška – in s takšnim, neinvalidnim Ivanom sva se srečala na Tacenskem, da preskusiva, o čem bosta beseda in švic tekla in pozneje zapis. Seveda sem pričakoval, da jo bova

udarila čez Peske, pa me je Gindiciosi zafrknil z Mazijevo, čez Grmado. Sem zazijal, ampak, on že ve. In izbrala sva si dan, res, za vola ubit, dan po nagražnem deževju, uro po raztreščenju zadnjih kapljic sva se že preoblačila blizu gnijoče Kardeljeve vile. Doslej sem mislil, zavidajoč lastniku na svoje oči, da je imel vilo le Kraigher (kateri že?), no, očitno je bil tudi Kardelj kerlc, oba sta si domeka gotovo krvavo prislužila. No, me je že zaneslo, stoječega na dveh nogah.

Greva, Ivan spredaj, takoj mi, pa ne v izgovor, pove, da ga je zdravje nekaj matralo, pa da v hribih ni bil slabo leto, na Šmarni še nekaj več. Nekoč pa, oh, ogromnokrat, nekega leta 260-krat, vsi ga poznajo: »A Ivan, tisti z eno nogo ...«

Po nekaj minutah me je že tiščalo, da bi mu čestital, pa mu nisem, saj veste, zakaj bi mu, saj je vse normalno. Le omenil sem mu, kako grozno močan mora biti v rokah, pa mi je razložil, da bistvo ni v moči, ampak tehniki hoje. In če je pred najinim vzponom berglaste konice zbrusil, je hribolazniško tehniko z leti izpilil do tančin. Res, izbrala sva dan, megla do kolen (od zgoraj, kajne), skale sluzave, spužvaste, po tleh blato, kaj blato, drek. Se hitro ujameva, da če je drek, ne moreš reči kakec. Ampak okrogli nastavki, ni mi šlo v betico, kako gre čez skale, so se brezhibno zajedali v tla. On v svojem ritmu, jaz plešoč malo pred, malo za njim, fotkam, se oziram za sapo. Da Ivan ravno ne spi, je izdajala le kapljica, ki se je ustavila na konici njegovega nosu, ko je strmoglavila, se je priplazila druga. Da ne naštevam.

Strmina, zdrsljivost, skalni skoki, ni nama bilo mar, bila sva utečen trinog, na vrhu Grmade sva vase vrgla banano, se spustila proti sedlu in se zagnala še v iztečno strmal proti načrtovanki. Megla je bila tako prijazna, da naju ni zapustila niti na vrhu. Tik pod njim je Ivan še za srečo pozvončkljal, in ko sem bil že prepričan, da ne moreva uiti mlekobnemu objemu, se je za nekdanjim zmajarskim vzletiščem naredila luknja, skozi katero sva uzrla kanec Ljubljane. Le za minuto, nato so se kosmi spet sprijeli.

Svojepotnik

Po čaju, sam sem se nabasal s štrudlom, sem vsaj navzdolno upal na prijetnejšo, zložnejšo pot. Ivan je predlagal čez Kuhinjo. Ja, no, na Šmarni gori sem bil morda 50-krat, 70-krat, čez Kuhinjo le enkrat, se mi je priskutila – očitno ne za vedno, nisva debatirala, Ivan mi je še eno zakuhal.

Če me je navzgor najbolj begalo, kako se bo sohodec lotil skalnih stopnic, kako se bo oprl visoko pred seboj, me je proti nižavi bolj skrbel bergelni oprijem. Brez potrebe, skrbelo me je lahko le zase. Ivan je šel neslišno, pa saj mu je treba verjeti: »Če imaš dobre bergle in dober čevelj, stopiš kot slon!« Sem ter tja, ob zaribanejšem detajlu, mu nisem do pičice sledil, razumel me je in zakoličil: »Jaz grem svoja pota.«

Na katerih ga kakšen kamenček le zažuli, prizna: »Edino preden grem na morju prvič v vodo, vsem na očeh, sem na začetku nesproščen. Ko sem v vodi, je vse v redu.«

Ivan Gindiciosi, pove mi še to, kako je bil njegov ded, s Tržaškega, Vicozi po priimku, pa so na lgu pomodrovali, da tako italijansko se pa ne sme slišati, in so očeta

Vicozija poslovenili. Miselno delo so, se strinjamo, opravili, kot se reče.

Brez kakršnegakoli bohotenja, na drugem bregu milovanja, bi si v dnevnik, ako bi ga pisal, tistega dne naznačil: »Z Ivanom na Šmarni gori po Mazijevi. On ima eno nogo, jaz dve. On dve bergli, jaz dve palici. Brez posebnosti, fino sva jo rezala. Bil je grd dan.« Zadnji stavek bi prečrtal in dopisal. »Bil je bogat dan.«

Ivan je šel svojo pot, od nesreče bo kmalu 70 let. A nekje vmes mi je namignil: »Saj zaradi invalidnosti ni bilo hudega, drugače, drugače je bilo v življenju težko ...«

Grega Kališnik, besedilo in fotografije

Objavljeno v: Nedelo, dne 6. 11. 2011, str. 24–25. Ponatis članka z dovoljenjem Delo, časopisno in založniško podjetje d.d.

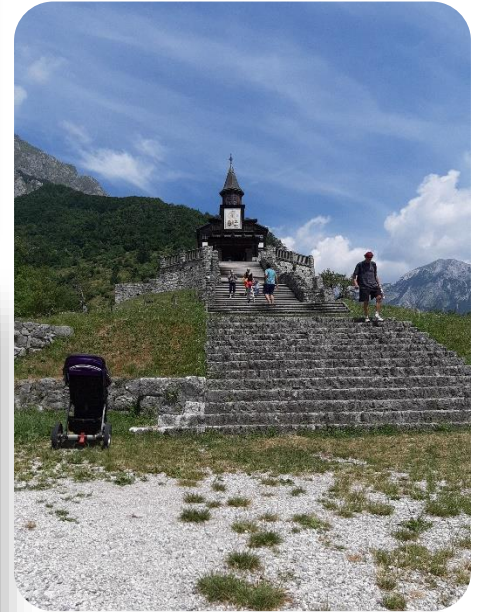
9.2.4 CIV V KULTURNEM IN DRUŽBENEM ŽIVLJENJU

Kultura v vsakem primeru izboljšuje človekovo počutje in to je eden od namenov programa. Društvo omogoča članom obiskovanje določenih abonmajev, tako gledaliških kot glasbenih. Znano je, da ima glasba poseben vpliv na človeka tudi v zdravstvenem pomenu. Drugi nameni so aktivirati ustvarjalne potenciale invalidov, smiselno oblikovanje prostega časa, preprečevanje socialne izključenosti in širjenje socialne mreže. Cilji programa so: organizirati kulturne dogodke, prireditve, pomoč pri sofinanciranju izdaje knjig članov, sofinanciranje razstav članov ipd., organizacija ogledov gledaliških predstav, koncertov, muzejev, razstav, kulturnih znamenitosti, spodbujanje ustvarjalnosti – preko ustvarjalnih delavnic, preko nakupa izdelkov, ki jih invalid potrebuje za svoje izražanje ter ne nazadnje spodbujanje invalidov umetnikov, da svoje znanje in izkušnje delijo s svojimi so-invalidi.

Podobnega programa za to populacijo ne izvaja nobena druga organizacija, saj zahteva dobro poznavanje in prilagajanje specifičnim potrebam civilnih invalidov vojn. Vključevanje v program omogoča ohranjanje psihičnega in zdravstvenega stanja vključenih in s tem znižuje potrebo po podpornih službah države in lokalnih institucij.

Predstavitev programa skozi slike:

9.2.4.1 Ponosni na člane našega društva, civilne invalide vojn, ki so veliko prispevali na kulturnem področju tako društva kot na področju kulture nasploh

MARJAN ROBLEK – humorist, pisec, pevec, komponist

Predsednica Angela A. Zadnikar z žal preminulim članom našega društva – civilnim invalidom vojne, **Marjanom Roblekom**. Ničkolikokrat nas je zabaval na srečanjih, kulturnih prireditvah, saj je bil velik humorist, ki ga je poznala vsa Slovenija. Bil je tudi pevec, komponist, pisec besedil in še bi lahko naštevali... Hvala Marjan, da si tolikokrat popestril naš socialni program kulture in s tem narisal nasmeh na obraze mnogim civilnim invalidom vojne.

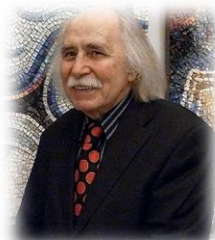

AKADEMSKI SLIKARJI

Pisarno našega društva krasijo čudovita dela akademskih slikarjev, ki so ali so bili prav tako civilni invalidi vojne in člani našega društva.

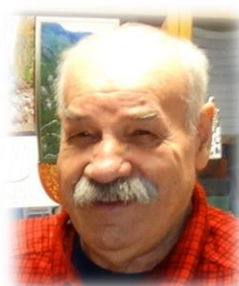
Predsednica Društva z umetnikoma Markom Kavčičem (skrajno levo) in Poldetom Oblakom (na sredini).

Umetniški deli pokojnega akademskega slikarja Jožeta Spacala, civilnega invalida vojn.

Umetniški deli pokojnega akademskega slikarja Poldeta Oblaka, civilnega invalida vojn.

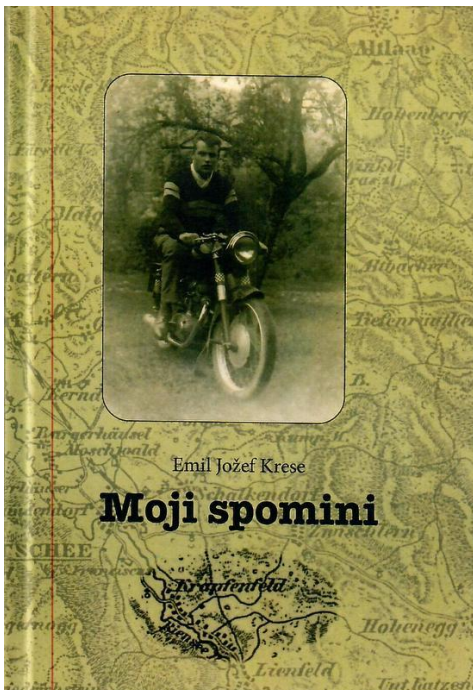

Umetniško delo akademskega slikarja Miloša Lavrenčiča.

PESNIKI IN PISATELJI

Ob visokem jubileju se spomnimo tudi članov civilnih invalidov vojn, ki so obogatili police društva s svojimi pesniškimi oz. pisateljskimi deli.

Pokojni **France Nučič, civilni invalid vojne**, je napisal knjigo »*Med ljubeznijo in sovraštvom*«, kjer so zbrani zapisi minulih dogodkov v medvojnem času 1941–1945. Opisuje tudi kako je postal civilni invalid vojne.

Emil Krese, civilni invalid vojne, član Društva CIVS Ljubljana, dolgoletni član upravnega odbora pri društvu, poverjenik civilnih invalidov vojn, predvsem za območje Kočevja in prostovoljec, ki je skozi leta naredil veliko za civilne invalide, je l. 2020 izdal knjigo **Moji spomini**, kjer opisuje svoje spomine, vesele in žalostne. Zanimiva je že zgodba njegovih prednikov, ki ga je zaznamovalo preseljevanje in življenje nemškega in slovenskega prebivalstva na Kočevskem. G. Emil je v svojem življenju prebrodil marsikaj, vendar pravi, da je najbolj surove spomine obdržal zase, da udeležence ne bi prizadel. Zapisal je tudi spomine na nekdanje življenje, zlasti v Dolgi vasi. Njegova pripoved je velikokrat šaljiva, jezik je poln domačih izrazov, kočevarskih besed, in tako živ, da si lahko pred očmi naslikaš pogovor med vaščani. Pripoved popestrijo fotografije z domačega albuma, ki je svojevrsten spomenik časa.

Dela pokojnega člana, pesnika Alojzija Zaletelja, civilnega invalida vojne:

V zahvalo za sofinanciranje njegovih pesniških zbirk s strani društva je napisal takole:

ZAHVALA

*Za finančno pomoč članom Društva CIVS in Odboru,
da pesniška zbirka lažje zagledala je glas na koru,
tako dobila je svoje ime in zagledala svit,
za krst je bilo potrebno še vin nalit.*

*Važna pri tem ni samo finančna podpora,
duhovnost največkrat velika je pokora,
če ti nihče ne odpravi duhovnega odpora,
v duši ostane veliko bolečega napora.*

*Zato še enkrat vsem zahvalo in čestitke,
ker odpravili ste mi velike moje bitke,
tako zapredli ste mi hkrati dvoje bit,
da preja dejansko nima konca nit.*

Hvala! (Lojze Zaletelj)

Tudi ostali člani Društva radi izlijejo čustva na papir:*Pesem, ki sem jo posvetil svoji rodni dolini – Loški dolini:***LOŠKA DOLINA**

*Loška dolina, rojstni moj kraj,
v njej je življenje lepše kot nekdanj.
Mnoge nove so hiše, obnovljene vasi,
a kaj ko v njih premalo ljudi zdaj živi.
Ceste so boljše, se po njih več prah ne kadi,
le prerad vsak z avtom naokrog odbrzi.
Okrog so gradovi, ki spominjajo na minuli
naš čas.
Včasih so tukaj živeli Rimljani,
nato pa tlačani, ki so gospodi ceh svoj dajali.*

*Sedaj smo svobodni občani,
ki sami skrbimo za lepši ta kraj.
Ulaka naša tisočletno zgodovino ima,
a kaj ko jo marsikdo premalo pozna.
Na njej mladina svoje smučišče ima,
čprav je zima večkrat brez pravega snega.
Na vrhu spomenik veličasten stoji, ki priča
da se tukaj prelila nedolžna je kri.*

Hace Stanislav, 90 let – CIV

*Glej, sončni žarek obsvetil je prelepo pokrajino,
kjer bil je rojstni kraj tam moj,
se vse je spremenilo.
Odhod v svet je bil težak, še vedno me to spominja
in domotožja nikdar kraj.
Ko se rodiš nebogljen otrok in krepak mož postaneš,
že star si in nebogljen,
da komaj iz postelje vstaneš.
Življenje kratko je, tako ne veš, kako ti uide.
Preživi ga čimbolj lepo, samo če to se izide.
In žalosti jaz ne poznam, so leta šla naprej.
Sem leta preživel, čeravno star sem zdaj doma,
vesel sem, da sem živ.*

Praznik Milan, 83 let – CIV

*Toda.
Naj vrag pocitra leta,
leta ta presneta,
kdo bi mislil še na to,
naj naprej teko.
Saj v srcu smo še mladi,
v dobri družbi radi,
kdor življenje ljubiti zna,
od njega mnogo več ima.*

Nemec Nikolaj, 87 let – CIV

Nešteto čudovitih pesmi je prispevala tudi pokojna članica, pesnica **Jelka Vuk Novakovič**. Njena pesem je krasila platnice zbornika, ki smo ga izdali ob 45. obletnici društva. Ker je več ni med nami, naj vas spomnimo na njene rime, ki jih je namenila društvu ob praznovanju jubileja I. 2016:

SPOMINI – (V POČASTITEV 45. OBLETNICE DCIVS)

*Vdrl k nam tiran je iz tujine,
vzel oblast nad kopnim in nad morjem,
širok naše drage domovine
mučil nas in tlačil je s terorjem.*

*To rodilo je osvobodilni boj;
"Ne preslišite svobode klica!"
segla je parola v slednji sloj.
"Saj vendar mora zmagati
pravica!"*

*Rodoljubi so junaško se borili,
osvobajali za krajem kraj,
sovražnikovo moč zlomili
in priborili domovino nam nazaj.*

*Je pregnan bil sovražnik in vojne ni več
na bojiščih pa ostale so njene sledi;
odkrivali smo jih, nič hudega sluteč,
se znova prelila nedolžna je kri.*

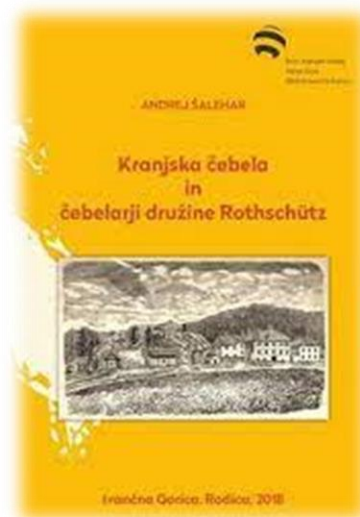
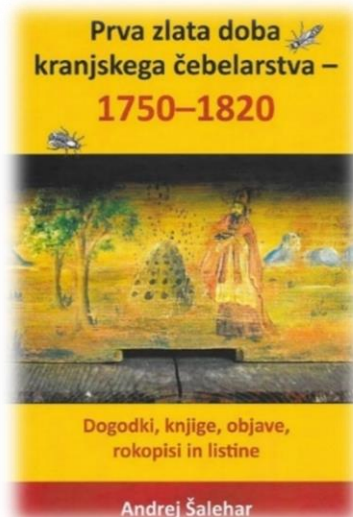
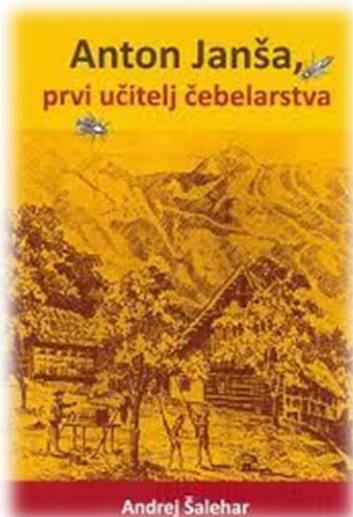
*Civilni invalidi vojne smo postali,
a malodušju nismo se predali,
že 45 let smo v društvo povezani,
ki skrbi, da na rob družbe nismo odrinjeni.*

*Zdaj živimo pod svobodnim soncem,
naj ga nikdar ne zagrnejo oblaki,
zvezda osvobodilne vojne naj žari
tudi zanamcem in potomcem.*

Jelka Vuk Novakovič – pokojna članica CIV

Med avtorji pisnih del naj omenimo tudi člana društva, civilnega invalida vojne, **zaslužnega profesorja dr. Andreja Šaleharja**, ki še danes zavzeto dela in ustvarja. Je tudi soavtor zbornika, ki ga imate pred seboj. G. Andrej Šalehar je bil univerzitetni učitelj na Biotehniški fakulteti, l. 1977 je napredoval v izrednega profesorja in leta 1988 v rednega profesorja, bil je tudi dekan fakultete v letih 1992–1994. Leta 2000 ga je Univerza v Ljubljani imenovala za zaslužnega profesorja. Ves čas veliko piše, raziskuje, spodbuja in usmerja. Njegova bibliografija zajema več kot 1500 bibliografskih del. Nekaj njegovih podarjenih del bogati tudi knjižno zbirko našega društva:

G. Šalehar je poleg bibliografskih del iz svojega področja, raziskoval in pisal tudi na področju zakonodaje civilnih invalidov vojn. Društvo zastopa v Komisiji za akte in varstvo pravic CIV na Zvezi društev CIV Slovenije.

Leta 2014 je izdal delo, v katerem je zakonsko varstvo civilnih invalidov vojn raziskal še globlje v zgodovino: **»Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)«**. Delo je bilo posvečeno vsem civilnim invalidom vojn in je dostopno na digitalni knjižnici Slovenije: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NSZ01vwu>.

*Predstavitve dela zasl. prof. dr. Andreja Šaleharja
»Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)« na društvu.*

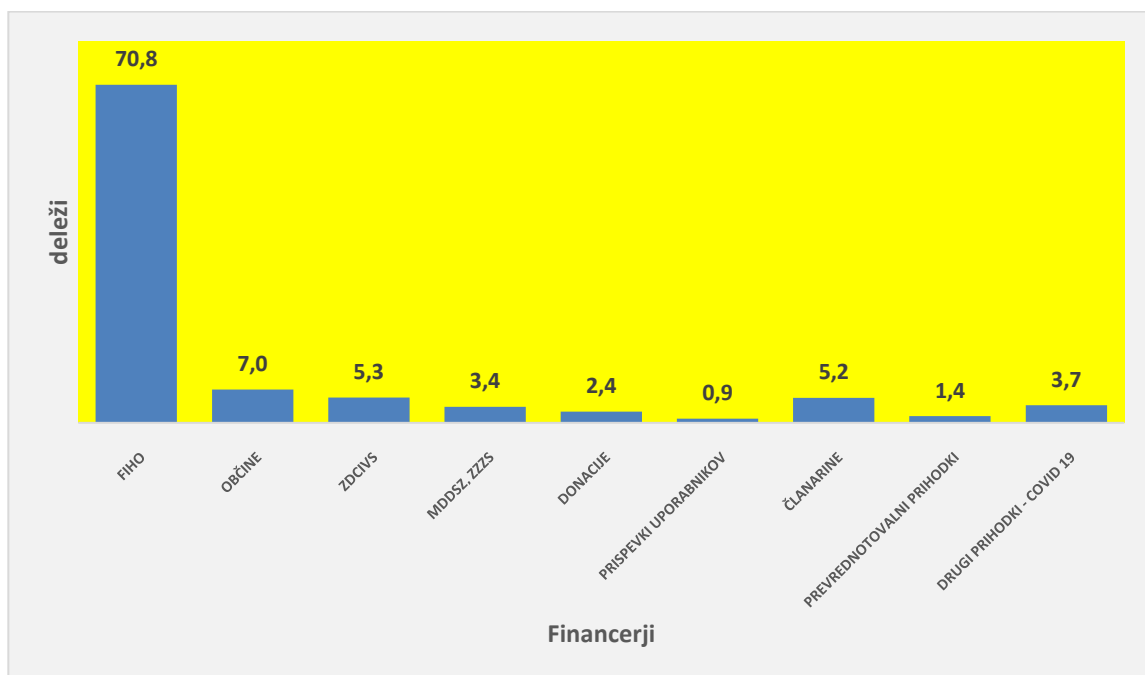
10 FINANCIRANJE DRUŠTVA

Društvo sredstva za svoje delovanje in izvajanje socialnih programov pridobi iz različnih virov. Ti so:

- Fundacija za financiranje humanitarnih in invalidskih organizacij,
- Občine osrednje Slovenije,
- Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana,
- donacije,
- MDDSZ, ZZSZ,
- prispevki uporabnikov,
- članarine,
- prevrednotovalni prihodki in
- drugi prihodki.

Vsa pridobljena sredstva v tekočem letu se porabijo za delovanje društva v višini 20 % in za izvajanje 10 socialnih programov v višini 80 %. Vsak program se financira iz različnih virov glede na pogodbene vrednosti financerjev.

Graf 5. Deleži financiranja celotnega programa in delovanja društva za leto 2020 po financerjih.

V društvu je za nedoločen čas zaposlena tajnica, ki je 20 % svojega delovnega časa financirana iz sredstev za delovanje društva, 80 % pa iz sredstev, namenjenih izvajanju socialnih programov.

11 NAGRADE ZAHVALE IN PRIZNANJA

Za dolgoletno, aktivno delo v korist civilnih invalidov vojn Slovenije je društvo prejelo naslednje nagrade, zahvale in priznanja:

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije je ob svoji 35. letnici 1970–2005 društvu podelila ZLATI ZNAK:

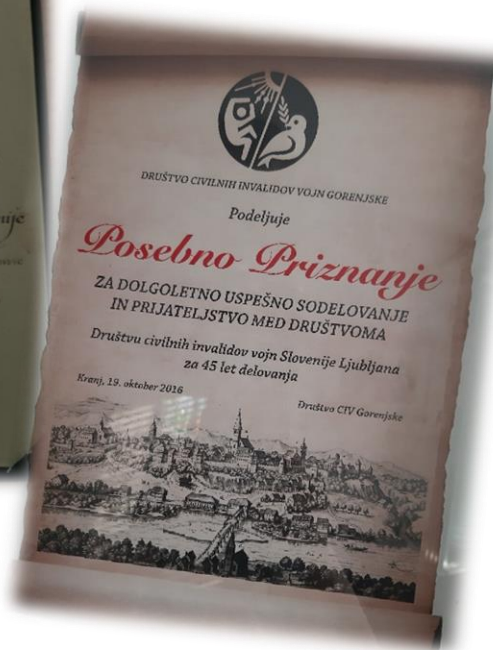
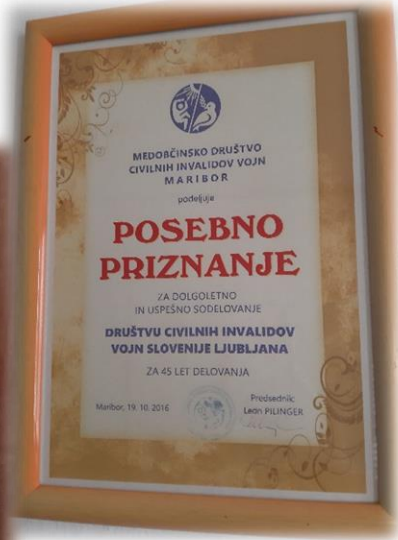
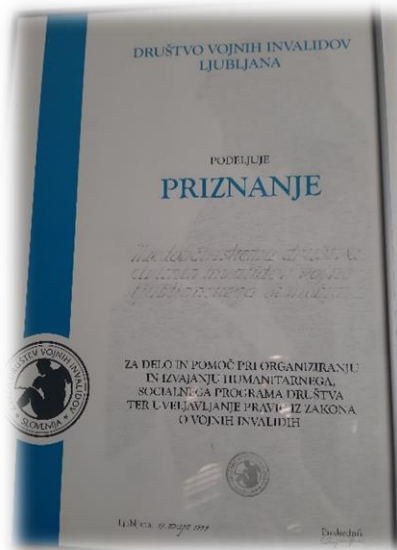
Plaketa glavnega mesta Ljubljana, 2001, za uspešno delovanje na področju poglobljene skrbi za civilne invalide vojn.

Nagrada občine Domžale ob prazniku občine, leta 2006.

Ostala priznanja in zahvale, ki krasijo stene prostorov društva.

12 OBELEŽITEV VISOKIH JUBILEJEV DRUŠTVA

V zadnjih 20 letih je društvo praznovalo naslednje večje obletnice:

L. 2001 – praznovanje 30. obletnice delovanja društva pod pokroviteljstvom tedanje županje Ljubljane, Vike Potočnik.

L. 2006 – praznovanje 35. obletnice delovanja društva pod pokroviteljstvom takratne županje Ljubljane, Danice Simšič.

L. 2011 – praznovanje 40. obletnice delovanja društva pod pokroviteljstvom župana občine Kamnik, Marjana Šarca.

L. 2016 – praznovanje 45. obletnice delovanja društva pod pokroviteljstvom župana Mestne občine Ljubljana, Zorana Jankovića.

13 LITERATURA IN VIRI:

1. Alex, Historische Rechts – und Gesetzestexte Online. (<http://alex.onb.ac.at>).
2. Arhiv Društva.
3. Gesetz über die Versorgung der Opfer des Krieges (Bundesversorgungsgesetz – BVG. (<http://www.gesetze-im-internet.de/bvg/BJNR104530960.html>).
4. Kapš P. *Nikoli več vojn! Zbornik ob 45. obletnici organiziranega delovanja Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana*, Ljubljana 2016.
5. Kresal, F. *Državna zaščita invalidov prve svetovne vojne v Jugoslaviji (1918 – 1941)*, str. 105 – 180: Klasinc, Peter Pavel in sod. Vojni invalidi. Ljubljana 2005, 273 strani.
6. Kresal, F. *Vojni invalidi in njih socialno politični položaj v stari Jugoslaviji*. Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 14 (1974) 1-2, str. 85–107.
7. Naše uspešno desetletje. Brošura ob deseti obletnici obstoja Zveze društev civilnih invalidov vojne, Ljubljana 1981.
8. Nogo da dol, pa gre gor, *Nedelo* 6. 11. 2011, str. 24–25.
9. "Obvestilo civilnim invalidom vojne." *Dogovori* letnik 6. številka 10/11 (1978). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-EYX27THB>
10. "Obvestilo civilnim invalidom vojne." *Javna tribuna* (Ljubljana-Šiška) letnik 18. številka 154 (1978). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-E6OA4UKC>.
11. *Pozabljeni glasovi vojn*. Zbornik ob 35 letnici organiziranega delovanja Društva civilnih invalidov vojn Slovenije Ljubljana, Ljubljana 2007.
12. Šalehar A. 2015. *Invalidnina po skupinah invalidnosti – primeri od I. 1938 do 2015*. Društvo CIVS Ljubljana. Interni dokument.
13. Šalehar A. *Prva svetovna vojna in civilni vojni poškodovanci (invalidi)*. Anotirana kronološko urejena bibliografija, Ljubljana 2014. (<http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-NSZ01vwu>)
14. "Varstvo borcev, vojaških invalidov, družin padlih borcev in civilnih invalidov vojne." *Javna tribuna* (Ljubljana-Šiška) letnik 24. številka 245 (maj 1984). <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:DOC-9KL30XLH> .
15. Zakon o vojnih invalidih. Ul. RS. Št 63/1995. Leto V.
16. Zaletelj L., *Izbrane pesmi: Molk tišine*, Ljubljana 2011.